

A Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága

Budapest,

Donáti u 34-45.

1015

Személyes beadvány

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: <i>IV/1720-0/2014</i>	
Érkezett: 2014 OKT 13.	
Példány: <i>2</i>	Kezelőiroda:
Melléklet: <i>2 x 1 db. + 2 db</i>	<i>men</i>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A [REDACTED] mint
indítványozó, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (továbbiakban: Abtv.)
26.§ (2) bekezdése alapján, a 71.§ (3) bekezdésében előírt törvényi határidőn belül

ALKOTMÁNYJOGI PANASSZAL

él, és kéri a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy

- elsődlegesen állapítsa meg, hogy a 2/2014. sz. kúriai jogegységi határozat (a továbbiakban PJE) és a PJE-ből származó követelmények érvényre juttatását célzó, a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló – módosított – 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) **a maga egészében** Alaptörvény-ellenes a visszamenőleges hatály megsértése, a jogbiztonság sérelme miatt. Kéri annak megállapítását, hogy közjogi érvénytelenség miatt Alaptörvény-ellenes a Törvény. Kéri, hogy az Alkotmánybíróság a Törvényt annak közjogi érvénytelensége miatt visszamenőleges hatállyal semmisítse meg.
- másodlagosan állapítsa meg, hogy Alaptörvény-ellenesek a PJE alábbi rendelkezései: rendelkező rész 2. és 3. pont, indokolás III. 2. és 3. pont,
- harmadlagosan állapítsa meg, hogy Alaptörvény-ellenesek a Törvény alábbi rendelkezései: 1. § (1), (6)-(7) bekezdés, 3. §, 4. § (1) bekezdés, 6. §, 7. § (2) bekezdés, 8. § (1) bekezdés, 10. § (3) bekezdés, 11. § (1) bekezdés, 17. § 19. §.
- A felsorolt rendelkezések az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe, E) cikkbe és Q cikkbe, T cikk (3) bekezdésébe, a XIII. cikk (1) és (2) bekezdésébe, és a XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésébe ütköznek.
- Az Alaptörvény-ellenesség megállapítása mellett kérjük a sérelmezett rendelkezések megsemmisítését.

Kérelmünk indokai a következők:

I. Az indítványozó érintettsége

1. Az indítványozó élni kíván az Abtv. 71.§ (3) bekezdésében biztosított törvényi lehetőséggel, mivel álláspontja szerint az indítványukban meghatározott PJE-vel, jogszabállyal, illetve jogszabályi rendelkezéssel összefüggő, és az indítványban felvetett tartalomnak megfelelő alkotmányossági aggály megfelel az Abtv. 26.§ (2) bekezdésében foglalt, az alkotmányjogi panasz előterjesztését megalapozó követelményeknek.

2. Az indítványozó álláspontja szerint a PJE határozattal és a törvénnyel kapcsolatos érintettsége a **tisztességes eljáráshoz való alapjog**, valamint a **jogállamiság-jogbiztonság elve** – a következőkben részletesen kifejtett – sérelme miatt áll fenn. Ezen jogok sérelme közvetlenül, a jogszabály hatályosulásával már bekövetkezett, ezért az indítványozó álláspontja szerint az Abtv. 26.§ (2) bekezdése szerinti érintettsége megvalósult annak következtében, hogy sérült a tisztességes eljáráshoz való joga [Alaptörvény XXVIII.cikk (1) bekezdés].

A Törvény visszamenőleges hatállyal semmisnek tekinti a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazott árfolyamrést, továbbá előírja, hogy a fogyasztói kölcsönszerződésekben a szerződés részét képező egyoldalú kamatemelésre, költségemelésre, díjemelésre vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelenségét kell vélelmezni. A vélelem megtámadására a Törvény ugyan lehetőséget biztosít, de olyan eljárási feltételek mellett, amelyek nem teszik lehetővé a korrekt, körültekintő, alapos eljárás lefolytatását. Ráadásul úgy kell a pénzügyi intézményeknek a peres eljárásba belebocsátkozni, hogy az eljárás következményeivel nem lehetnek tisztában, mert a fogyasztóval történő elszámolás módját későbbi külön törvény állapítja meg.

3. Az indítványozó tudatában van annak, hogy az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint önmagában a jogállamiság-jogbiztonság alkotmányos elvére való hivatkozásra alapítottan csak kivételesen lehet alkotmányellenesség iránti kérelmet előterjeszteni.

4. Az Alkotmánybíróság már a *régi Alkotmány* alapján [65/1992 (XII.17.) AB hat.] úgy értelmezte az akkori – lex imperfecta-ként megfogalmazott - „alkotmányjogi panasz”-t, hogy az az alapvető jogok védelmének eszköze. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően későbbi gyakorlatában kialakította és következetesen alkalmazta az az alapelvet, hogy a jogbiztonság sérelme *önmagában véve* nem alapjogi sérelem, azonban – álláspontját a 1140/D/2006 AB végzésben (ld. Alkotmánybíróság Határozatai 2008, 3578-3580.) összegezve arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogbiztonság általános értelemben vett sérelmének *két konkrét esetben anélkül is vizsgálja* a jogbiztonság sérelmét, hogy emellett valamely konkrét alapjog sérelme bekövetkezne. A két eset a következő:

*a visszaható hatályú jogalkotás és

*a felkészülési idő hiánya.

5. Az új *Alaptörvény* alapján az Alkotmánybíróság folytatta ezt a gyakorlatát és a B) cikk (1) bekezdés sérelmét hasonlóképpen kivételes esetnek tekintve álláspontját a 3062/2012

(VII.26.) AB határozatban összegezte. A testület megismételte: az adott ügyben a visszaható hatályú jogalkotás, és a felkészülési idő hiánya miatt érdemben vizsgálta az indítványokat, azonban a jogbiztonságra való egyéb hivatkozásokat elutasította.

6. Az AB álláspontja szerint tehát a fenti két tényálláson kívül önmagában véve a jogállamiság-jogbiztonság sérelmére csak akkor lehet hivatkozni, ha ehhez valamilyen alapjog sérelme is kimutatható. Ezt megerősítette a testület a 3033/2013. (II.12.) AB végzésében is.

7. A fentiek alapján megállapítható, hogy jelen esetben egyfelől e két kivételes eset (visszamenőleges hatályú jogalkotás, felkészülési idő hiánya) feltételei jelen ügyben teljesülnek, másfelől az indítványozó nem önmagában véve a jogállamiság-jogbiztonság sérelmére hivatkozik, hanem konkrét alapjogok sorának sérelmére is. Ebből következően megítélésünk szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, és az AB állandó gyakorlata alapján a jogállamiság-jogbiztonság sérelmére való hivatkozást megalapozottnak lehet tekinteni.

8. Az indítványozó álláspontja szerint a közvetlen jogsérelme annak következtében állt be, hogy a Törvény a hatálya alá tartozó, tíz évet meghaladó periódusban kötött fogyasztói kölcsönszerződések árfolyamrésre vonatkozó rendelkezéseit semmisnek és az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezéseit pedig vélelmezetten tisztességtelennek minősítette. A tisztességtelenségi vélelmet elvileg ugyan meg lehet támadni, de olyan sajátos, külön eljárási szabályok szerint, amelyek a sikeres megtámadásra nem adnak valóságos esélyt, és sértik az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát. Az ezzel kapcsolatos indokainkat később részletesen kifejtjük.

9. A tisztességtelenségre vonatkozó törvényi vélelem megdöntése hiányában és az árfolyamrés semmisségével kapcsolatos jogkövetkezményként a pénzügyi intézmény köteles a fogyasztóval elszámolni. Az elszámolás további részleteinek megállapítását a Törvény azonban egy későbbi külön törvényre utalja, amely majd az elszámolás módját és határidejét rögzíti. Ez az időközben megjelent 2014. évi XL törvény, amely további jogalkotói felhatalmazást ad az MNB elnökének a részletek kidolgozására. Az eddigi becslések szerint az elszámolás eredményeként a magyar bankrendszernek szektorszinten 900 és 1000 milliárd forint közötti visszafizetési kötelezettsége származik.

Így elmondható, hogy az indítványozónak közvetlen és jelentős mértékű vagyoni hátránya származik a Törvény hatályosulása kapcsán.

10. A Törvény valamennyi fogyasztói kölcsönszerződés esetében felfüggeszti a követelések behajtása iránt folyamatban levő végrehajtási eljárásokat. A felfüggesztés bizonytalan ideig tart, annak lejártát egy későbbi törvény fogja megállapítani. A felfüggesztés valamennyi olyan szerződésre vonatkozik, amely árfolyamrés, vagy egyoldalú szerződésmódosításra jogosító rendelkezést tartalmazott, még akkor is, ha a pénzügyi intézmény a konkrét fogyasztói szerződés esetében soha nem gyakorolta ezt a jogot.

A Törvény ezzel a rendelkezésével is jelentős mértékű, összepszerúségében nem számszerűsíthető közvetlen vagyoni jellegű hátrányt okozott az indítványozónak.

11. Indítványozó álláspontja szerint az a körülmény, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott törvényi rendelkezések által előidézett jogsérelem a jogszabály hatályba lépésével közvetlenül bekövetkezett azáltal, hogy a Törvény rendelkezései kizárják vagy ellehetetlenítik a vélelem tisztességes bírósági eljárás során való megdöntésének megkísérlését, megalapozza az indítványozó érintettségét. A tisztességes eljáráshoz való jog megsértése miatt nem lehet jogorvoslati eljárást igénybe venni. A Törvény által rendszeresített vélelem-megdöntési per nem az alapvető jog sérelmének orvoslására szolgál, hanem éppen ellenkezőleg: a vélelem-megdöntési perre irányadó törvényi előírások maguk is alaptörvény-ellenesek.

12. Ami az Abtv. 29. § azon feltételét illeti, hogy „alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésről” legyen szó, ez kétséget kizáróan fennáll. A tisztességes eljárás alapvető jogának oly mértékű korlátozásáról, és a jogbiztonság olyan mértékű sérelméről van szó, amely az adott perekben ténylegesen a felperesnek az alapjogtól, illetve alkotmányos elv védelmétől való megfosztását jelenti. Alapjogtól és a jogbiztonság nyújtotta védelemtől való megfosztás kétségtelenül alapvető jelentőségű kérdés.

1.2. A tisztességes eljáráshoz való jog

13. A Törvény korlátozza a bizonyítékok benyújtásának lehetőségét [10. § (3) bekezdés], a tisztességtelenségi vélelem megdöntésével kapcsolatos kereset benyújtására irreálisan rövid határidőt szab [8. § (1) bekezdés], ezáltal megfosztja felperest bizonyítékai teljes körben való előterjesztésének lehetőségétől. Különösen súlyos jogfosztás-alapjogsérelem az, hogy míg alperes a tárgyaláson is válasziratot nyújthat be, felperesnek erre nyomban kellene – annak ismerete nélkül – reagálnia [Törvény 10.§ (4) bekezdés], amely a válaszadás jogától való megfosztást kodifikálja. Ugyancsak a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelenti az, hogy az elévülés nyugvásának kérdése külön törvényre van utalva, amely **a felperes részére** nyitva álló határidőben még nem született meg, így a felperes el van zárva annak lehetőségétől, hogy meghatározza követelését, minthogy nem tisztázható: mely követelései évültek el és melyek nem [Törvény 1. § (7) bekezdés].

1.3. Visszamenőleges hatály

14. Mind a PJE (III.1. pontja), mind pedig a Törvény időbeli hatálya folytán [1.§ (1) bekezdés] 2004.05.01. napjáig – az ettől a naptól a Törvény hatályba lépése napjáig megkötött szerződésekre, tehát - visszamenőleges hatállyal tartalmaz rendelkezéseket.

15. A visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma az Alaptörvénynek a jogállamiságból [B] cikk (1) bekezdés] levezetett jogbiztonság követelménye alapján az Alkotmánybíróság állandó gyakorlatának tekinthető - még a korábbi Alkotmány [2.§ (1) bekezdés] alapján kidolgozott - sarkköve, alapvető értéke.

16. Ez azt a követelményt fejezi ki, hogy „a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára

... előreláthatóak legyenek [11/1992. (III.5.) AB határozat, ABH 1992, 84.]. Másutt az Alkotmánybíróság hangsúlyozta: „a jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket” [56/1991. (IX.8.) AB határozat, ABH 1991, 393].

17. A kiszámíthatósághoz kapcsolódik a megfelelő *felkészülési idő*, azaz annak biztosítása, hogy a jogszabályok címzettjei jövőbeli magatartásuknak a jogszabály rendelkezéseihez igazítása céljából annak alkalmazására megfelelően fel tudjanak készülni [28/1992. (IV.30.) AB határozat. II. pont; 51/2010. (IV.28.) AB határozat]. Minthogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás – múltbeli magatartást is időbeli hatálya alá vonva - ezt eleve kizárja, ezért az is sérti a jogbiztonságot, ha a nem visszamenőleges hatállyal hatályba lépő jogszabályt a hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI.17.) AB határozat].

18. A jogbiztonsággal és a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmával szorosan összefüggő kérdés a *lezárt jogviszonyok* jogalkotási beavatkozás révén történő megbolygatása. A jogszabállyal megállapított lakáshitel-kamatok mértékének felemelését: a szerződések tartalmába való beavatkozást az Alkotmánybíróság 32/1991. (VI.6.) AB határozatával csak egészen *rendkívüli helyzetben, kivételesen*: az 1990-es rendszerváltással járó társadalmi változások miatt minősítette alkotmányosnak.

19. Ezt továbbgondolva a 11/1992. (III.5.) AB határozat leszögezte, hogy lezárt jogviszonyokat jogalkotással csak egészen kivételesen lehet megváltoztatni: a kivételt az indokolhatja, ha a *jogbiztonsággal konkuráló más alkotmányos elv* ezt elkerülhetetlenül *szükségessé* teszi, és nem okoz ezzel *aránytalan* sérelmet. A kifejezetten a jelen PJE, és a Törvény szabályozási tárgyát képező szerződések megbolygatásával kapcsolatban az Alkotmánybíróság 8/2014. (III.20.) AB határozatában kifejezett *alkotmányossági követelményként* írta elő, hogy fennálló szerződések jogszabály útján történő utólagos módosítása – amennyire lehetséges – *minden érintett fél méltányos érdekeinek* figyelembe vételével történjen. A határozat szerint a szerződésmódosításnak *érdekegyensúlyra* kell törekednie.

20. A PJE és a Törvény rendelkezéseit – minthogy a 2004. május óta megkötött szerződésekre vonatkoznak – értelemszerűen annyiban lehet alkalmazni, amennyiben *szerződéses kikötésekről* van szó. Ennek megfelelően figyelemmel kell lenni arra, hogy a PJE és a Törvény által szabályozott egyik legfontosabb kérdéskörben: az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességessége feltételeinek meghatározása kérdéskörében (PJE 2. pont, Törvény 4. § (1) bekezdés) 2010.01.01. óta a szerződés-módosítás gyakorlásának feltételeit jogszabály: a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 210. §-a határozza meg. Amennyiben tehát az általános szerződési feltételeket közzé tevő hitelező az egyoldalú szerződés-módosítás gyakorlásának feltételeit ennek megfelelően beiktatta feltételei közé, úgy e feltételekre, mint jogszabályban meghatározottakra a tisztességtelenség minősítése értelmezhetetlen. A korábbi Ptk.-nak a szóban forgó szerződések *megkötésekor hatályos* 209. § (6) bekezdése *egyértelműen kizárja* a tisztességtelenné

minősítést akkor, ha a feltételt jogszabály állapítja meg, vagy azt jogszabály előírásainak megfelelően állapították meg. Tekintettel arra, hogy ezekben az esetekben már nem szerződésben kikötött, hanem szerződésbe *inkorporált jogszabály-szövegről* van szó, ez egyértelmű. Az ilyen kikötések önmagukban véve a tisztességtelenség polgári jogi szempontjából értékelhetetlenek, legfeljebb alkotmányossági vizsgálat tárgyává tehető – nem a kikötés, hanem az azt előíró *jogszabály*. Ilyen vizsgálatra ez ideig nem került sor.

21. Fentieket *összegezve* és a jogbiztonság alkotmányos elvének az Alkotmánybíróság által kibontott tartalmával összevetve megállapítható, hogy a 2004.05.01. és 2010.01.01. *között* kötött szerződésekre vonatkozatható a PJE és a Törvény időbeli hatálya, azaz kétséget kizáróan és vitathatatlanul visszamenőleges jogalkotást valósít meg. Bár a jelen vizsgálat tárgyát képező kölcsön-szerződések tartós szerződéses jogviszonyok, és így nem mind zárultak le 2010.01.01.-ig, azok tekintetében, amelyek lezárultak, a jogbiztonság sérelme ipso facto megállapítható.

22. Azon még élő szerződések esetében, amelyeket 2010.01.01. *után* kötöttek és megfelelnek a jogszabályi előírásoknak, a jogszabályi beavatkozás alkotmányosságának a fenti alkotmánybírósági gyakorlat szerint az a feltétele, hogy valamely másik alkotmányos elv vagy alapjog érvényre juttatása érdekében korlátozni szükséges a jogbiztonság tartalmát alkotó követelmény-rendszer hatályát, azaz az alól *kivételt* lehet tenni. A PJE és a Törvény nem jelöli meg ilyen kivétel indokát, még kevésbé hivatkozik alkotmányos indokra, ilyen indokot magunk sem tudunk felfedezni. A Kúria jogegységi határozatából származó egyes követelmények érvényre juttatása (Törvény preambuluma - első mondat) nem alkotmányos elv, az alkotmányjoggal semmilyen összefüggésbe nem hozható, hiszen az a bírósági gyakorlat egységesítését, a jogértelmezés egységét hivatott biztosítani a bírósági szervezeten belül, az ítélezési gyakorlat orientálásán keresztül. Minthogy a kivétel szükségessége nem igazolt, így a beavatkozás arányosságát már nem is kell vizsgálni: a beavatkozás a PJE és a Törvény a maga egészében a másik alkotmányos elv érvényre juttatása szükségességének hiánya miatt alkotmányellenes.

23. Meg kell továbbá jegyezni, hogy a Hpt. 2009. 08.01.-ig hatályos szövege is előírta azt, hogy a szerződés egyértelműen meghatározott feltételek közlése mellett tegye lehetővé az egyoldalú szerződésmódosítást. A Hpt. 2009.08.01.-jétől hatályos szövege már ok-okozati összefüggésben álló feltételek meghatározását írta elő azzal, hogy ennek bizonyítása a pénzügyi intézményt terheli. 2010.01.01.-től pedig már az okok-körülmények tételes felsorolást tette kötelezővé a Hpt., amelyhez járult a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet, amely a lakáscélú kamatok ügyfél számára kedvezőtlen változtatásának szerződésbe inkorporálandó okait taxatív felsorolta.

24. Látható, hogy nem pusztán a régi Ptk. 209. § (6) bekezdése alá tartozó esetről van szó, amikor tehát a tisztességtelenséget vizsgálni sem lehet, mert az – jogszabályról lévén szó – fel sem merül, illetve értelmezhetetlen. Arról is szó van – ugyanazon érem másik oldalaként -, hogy már a 2009.08.01.-jét követően alkalmazott egyoldalú szerződés-módosítási feltételek is a Ptk 209. § (6) bekezdése alá estek, mivel jogszabály *előírásának megfelelően* határozták meg azokat. Fentiekből az következik, hogy a jogszabálynak megfelelő – ráadásul a megfelelő pénzügyi felügyeleti szerv (akkori PSZÁF) ellenőrzése alatt álló, és az által nem

kifogásolt magatartás tanúsításáról van szó: *jogkövető magatartás* viszont nem minősíthető utólag, *visszamenőleges hatállyal jogsértőnek*. Általánosságban persze egy kifogás alá eső jogszabályt – tehát magát a jogszabályt - a jövőre nézve módosítani lehet, de visszamenőlegesen az annak megfelelő jogkövető *magatartást* jogellenessé minősíteni nem.

A jogkövetés ugyanis maga a *jogbiztonság esszenciája*: annak tapintható, megélhető élménye, hogy a jognak megfelelő magatartás tanúsítása (és persze megsértése is) előre látható, kiszámítható következményekkel jár. E következmények levonása a hatályos jog által lehetővé tett keretek között zajlik, és annak megváltozása új magatartás előírását, az új szabályokhoz való igazodás kényszerét váltja ki.

25. Összefoglalva: a jogkövetés visszamenőleges, már tanúsított magatartásra vonatkozóan jogsértéssé minősítése sérti a jogbiztonság követelményét, ezért a PJE és a Törvény a jogkövetés oldaláról nézve is alkotmányellenességhez vezet.

26. Megítélésünk szerint a PJE, és a Törvény az általa érintett szerződésekbe való visszamenőleges hatályú tartalmi beavatkozással szükségtelenül sérti a jogbiztonság alkotmányos elvét. A PJE és a Törvény koncepciója alapjául szolgáló, az elérni kívánt célhoz felhasznált eszköz:

*a visszamenőleges jogalkotás a 2004.05.01.-2009.08.01. közötti időszakban kötött szerződések tekintetében a jogbiztonság alkotmányos elvének megsértése és a kivétel igazolatlansága/igazolhatatlansága miatt alkotmányellenes;

*a 2009.08.01. után kötött szerződések tekintetében a jogkövetés zárja ki a jogsértővé nyilvánítást, ezért ebben az esetben is visszamenőleges hatályú jogalkotásról van szó, amikor az alkotmányellenességet a jogbiztonság ebből a körülményből következő sérelme indokolja.

Ebből a megállapításból értelemszerűen következik az az általános megállapítás, hogy nézetünk szerint a PJE és a Törvény *a maga egészében alkotmányellenes*.

27. A probléma nem önmagából abból ered, hogy az egyoldalú szerződés-módosításra vonatkozó szabályok időbeli hatálya visszamenőleges hatályú jogalkotást eredményez. Alkotmányossági problémát okoz az is, hogy a fentiekből kitűnően mind a PJE, mind a Törvény alapján *bizonytalanság* van abban a tekintetben, hogy a bennük foglalt rendelkezések egyik súlyponti csoportja (az egyoldalú szerződésmódosítás szabályai) tekintetében *mely szerződésekre* alkalmazandó a PJE és a Törvény, és melyekre nem.

28. A Törvény 4. § (1) bekezdésébe foglalt kritériumok fenti vizsgálata arra az eredményre vezetett, hogy ezek a szabályok 2009 óta (minthogy jogszabály által meghatározott kikötésekről van szó) nem alkalmazhatók, ám a Törvény 1.§ (1) bekezdése minden 2004.05.01. óta kötött szerződésre terjeszti ki/állapítja meg a Törvény hatályát. Ez a bizonytalanság *jogértelmezéssel nem oldható fel*, mivel a két jogforrás *alapkoncepciójából* fakadó *bizonytalanságról* van szó. Az ilyen bizonytalanság: a tárgyi és időbeli hatály bizonytalansága sérti a jogbiztonság követelményét, ezért a PJE és a Törvény egészét tekintve vezet a jogbiztonság sérelméhez, vagyis alkotmányellenességhez. Ez az alkotmányellenesség a Törvény 1. § (1) bekezdése és a 4. § (1) bekezdése közötti ellentmondásban jelenik meg, de ez az ellentmondás elbizonytalanítja, elrelativizálja az 1. § (1) bekezdés megítélését is, így

bizonytalanná válik a Törvény által érintett *címzettek köre is*. A 4. § (1) bekezdésében megjelenő bizonytalanság kihat a Törvény tárgyi és időbeli hatályát meghatározó 1. § (1) bekezdésre is, mivel ennek kellene tartalmaznia a 4. § (1) bekezdés hatályával kapcsolatos ellentmondás feloldását. A bizonytalanság általános volta megalapozza a PJE-nek és a Törvénynek *a maga egészében* történő alkotmányellenessé minősítését a jogbiztonság sérelme miatt ebből a szempontból is.

29. Végül megjegyezzük, hogy az *uniós joggal való összhang* alkotmányos követelményének sérelmére utal az *Európai Központi Bank 2014.07.28-i véleménye* is. A vélemény (3. pont; Különös észrevételek, 3.2. pont) hangsúlyozza, hogy a Törvény visszaható hatálya „nem tűnik” összhangban lévőnek a *2014/17/EU irányelvvel*, amely ugyan lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy devizahitelekre vonatkozó – az eddigieken túlmenő – további rendelkezéseket vezessenek be, azonban *kizárja a visszaható hatályt*. Minthogy a PJE és a Törvény ebben az esetben is az Alaptörvény E) és Q) cikkébe ütközik, a két jogforrás *a maga egészében* ez okból is alkotmányellenes.

30. Az Alkotmánybíróság a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességéről szóló 33/2012. (VII. 17.) AB határozatában az érintettség, az alkotmányjogi panasz befogadhatósága kapcsán leszögezte: „... a panasz befogadhatóságának feltétele az érintettség, nevezetesen az, hogy a panaszos által alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabály a panaszos személyét, konkrét jogviszonyát közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan érintő rendelkezést állapít meg, s ennek következtében a panaszos alapjogai sérülnek. Az Alkotmánybíróság a panaszok befogadhatóságának elbírálása során *érintettnek tekintette azokat az indítványozókat, akiknek az ügyében a támadott jogszabály alkalmazása, azaz végrehajtása megkezdődött*, illetve a köztársasági elnöki határozatban foglalt felmentéssel teljesült. ... Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az érintettség abban az esetben is megállapítható, *ha jogszabály alkalmazására, érvényesítésére szolgáló cselekmények még nem történtek, de jogszabály erejénél fogva olyan jogi helyzet keletkezett, amelyből egyértelműen következik, hogy a panaszolt jogsérelem közvetlenül belátható időn belül kényszerítően bekövetkezik*. ... A panaszhoz csatolt iratokból (szakvizsga bizonyítvány másolata, kinevezési okmány másolata) megállapítható, hogy a bírák felmentésére vonatkozó - fent ismertetett - szabályokat figyelembe véve a panaszokat aláíró bírák döntő többsége törvény alapján már felmentési idejét tölti. Mindegyik indítványnak vannak olyan aláírói, akik már a felmentési idejüket töltik, illetőleg akiket még ebben az évben törvény alapján fel fognak menteni. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a befogadhatóság szempontjából releváns érintettség a panaszosok oldalán fennáll."

31. Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel indokolt, hogy az Alkotmánybíróság – az Abtv. 29.§-a szerint – jelen alkotmányjogi panasz befogadásáról az indítványozóra nézve kedvezően határozzon.

II. A PJE és a Törvény alkotmányjogi panasszal támadott rendelkezéseinek ismertetése

32. PJE alábbi rendelkezéseit kifogásoljuk: rendelkező rész 2. és 3. pontjai

„2. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezés akkor tisztességtelen, ha az nem felel meg a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 6. pontjában felsorolt elveknek (egyértelmű és érthető megfogalmazás elve; tételes meghatározás elve; objektivitás elve; ténylegesség és arányosság elve; átláthatóság elve; felmondhatóság elve; szimmetria elve).

Ezen elvek alapján az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét szabályozó szerződéses rendelkezések akkor nem tisztességtelenek, ha azok a fogyasztó számára világosan és érthetően meghatározzák, hogy a hivatkozott PK véleménynek megfelelő ok-listában megjelölt körülmények változásai milyen módon és mértékben hatnak ki a fogyasztó fizetési kötelezettségére; egyben pedig lehetővé teszik annak ellenőrizhetőségét, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra a szerződéses rendelkezések betartásával az arányosság, a ténylegesség és a szimmetria elvének érvényre juttatása mellett került-e sor.

3. A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent. E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka a fogyasztó számára nem világos, nem érthető, nem átlátható. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé a Ptk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi rendelkezésre tekintettel, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lépett azok helyébe.

A Kúria az EBH.2013.G.10. számon közzétett határozat elvi bírósági határozatként való fenntartását megszünteti.”

II.1. A jogegységi határozat jogforrástani értékelése

33. A *jogegységi határozat funkciója* az, hogy biztosítsa a bíróságok jogalkalmazásának egységét [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdés], amely határozat a bíróságokra kötelező. E határozatokat az Abtv. 37. §-a jogszabályként kezeli: felülvizsgálatára az Alkotmánybíróság számára hatáskört biztosít és a jogegységi határozatokkal kapcsolatos indítványokra a jogszabályokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Az eljárás rendeltetése ez esetben is a határozat tartalma és az Alaptörvény közötti összhang, vagyis a határozat alkotmányosságának biztosítása.

34. Az alkotmányosság alapkérdése az, hogy a jogegységi határozat a *jogalkalmazás* körében maradjon, azaz *jogszabály-értelmezést* végezzen. Amint ezt már a 12/2001. (V.14.) AB határozat megfogalmazta, az intézménynek alkotmányos szerepkörén belül kell maradnia, ebből nem léphet ki, a bíróság *nem válhat jogalkotóvá*.

35. Ezt az álláspontot fenntartotta és konkrét esetekre alkalmazva megerősítette számos további AB határozat [42/2004. (XI.9.) AB határozat, majd *elvi élel a 42/2005. (XI.14.) AB határozat*]. Utóbbi elvi élel foglalt állást

*egyfelől abban a vonatkozásban, hogy az alkotmányossági vizsgálat funkciója és célja a jogegységi határozattal megállapított *normatartalom* vizsgálata;

*a határozat másfelől rögzítette, hogy milyen *kritériumokkal* összevetve marad alkotmányos funkciójának keretei között a jogegységi határozat.

36. A 42/2005. (XI.14.) AB határozat *két* alkotmányossági kritériumot határozott meg:

*a hatalommegosztás (hatalmi ágak elválasztásának) jogállamiságból már korábbi gyakorlatában levezetett elvét (IV. 3.1. pont), valamint

*a jogértelmezés kereteinek szigorú betartását (V. 3. pont).

E két szempontra figyelemmel a jogegységi határozat nem valósíthat meg jogértelmezés címén jogalkotást, azaz nem módosíthatja, és nem egészítheti ki az értelmezett jogszabályt, vagyis nem alkothat új szabályt.

37. A PJE fogyasztói szerződések szerződéses kikötéseinek tisztességtelenségéről tartalmaz állásfoglalást, vagyis a Ptk. 209.§-209/D. §-ait (mint a releváns, szóba jöhető szerződésekre alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket), valamint *implicite* a Hpt. vonatkozó, fentebb bemutatott (1.3.4.-1.3.6. pontok) szabályait értelmezi.

38. A PJE a fentiekben bemutatott (jelen vélemény II. pont) teljes jogszabályi háttérrel *figyelman kívül* hagyva *túlmege* a többször szigorított Hpt.-előírásokon, valamint a 275/2010.(XII.15.) Korm. rendelet előírásain. A Hpt. 2009.08.01-jétől hatályos szövege – amint arra rámutattunk - ok-okozati összefüggésben álló feltételek meghatározását írta elő azzal, hogy ennek bizonyítása a pénzügyi intézményt terheli. 2010.01.01.-től pedig már az okok-körülmények tételes felsorolást tette kötelezővé a Hpt., amelyhez járult a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet, amely a lakáscélú kamatok ügyfél számára kedvezőtlen változtatásának szerződésbe inkorporálandó okait taxatívén felsorolta. A Ptk. 209-209/D. §-ainak értelmezésénél tehát nem lehet figyelman kívül hagyni, hogy fogyasztói kölcsönszerződések bizonyos kikötéseinek tartalmát jogszabály határozza meg. Ennek a Ptk., a Hpt. és a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet *együttes* értelmezésével meghatározott tartalomnak az *értelmezés fogalmi körét jelentősen meghaladó kiegészítését* fogalmazza meg a PJE, amikor hét új konjunktív kritériumot fogalmaz meg az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos kikötés tisztességtelenségére vonatkozóan [átvéve a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény kritériumait].

39. A jogegységi határozat rangjára, a bíróságokat *kötelező jogforrási szintjére* emelt kritériumok összességükben olyan *új jogpolitikai célt* szolgálnak, amely a Ptk. 209.-209/D. §-ain, az ezeket háttérjogszabályként a fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában

tartalommal kitöltő Hpt. és az említett kormányrendelet tételes szabályain messze túlmegegy. Amíg e jogszabályok az okok-körülmények meghatározásának kontextusában állítanak a Ptk. alapján tisztességszerű követelményt, a PJE III.2. pontja, és az erre alapozó Törvény 4.§ (1) bekezdése a kölcsönvevő fogyasztó számára annak biztosítását kívánja meg, hogy a fogyasztó „megfelelően” fel tudja mérni kötelezettségvállalása *mechanizmusát*, és annak lehetséges *mértékét*, terheinek lehetséges alakulását. Azt, hogy mi tekintendő „megfelelőnek”, a bírósági gyakorlat el tudná esetről esetre dönteni. A PJE azonban erre nem ad lehetőséget, hanem a hét kritérium megfogalmazásával *jogalkotást végezve tételesen meghatározza a „megfelelőség” tartalmát*. A hét kritérium azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a fogyasztónak fel kell tudnia mérni, hogy a kikötés alapján a lehetséges szerződésmódosítás milyen *hatással* van a kamatok, költségek, díjak mértéke alakulásának mértékére. Ilyen követelményt sem a Ptk., sem a Hpt., sem a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet nem tartalmaz – jó jogpolitikai és gazdaságpolitikai okkal, ugyanis a hatások és a mértékek, a kötelezettségvállalási mechanizmus megértése és alkalmazása olyan bonyolult közgazdasági és pénzügytani szakismereteket feltételező feladat, amelyet speciálisan az említett jogszabályok betartásának közigazgatási ellenőrzése rendelt hatóság (korábban PSZÁF, ma MNB) végez. Nem a fogyasztótól lehet tehát elvárni a hatás és a mérték felmérését, hanem az őt védő szakhatóságtól, amely ezt a feladatot az említett jogszabályok alapján egyébként ma is végzi. A fogyasztó beemelése a hatás és mérték pontos megítélésébe korábban érthetően nem alkalmazott gazdaságpolitikai és jogpolitikai szempont, mert irreális követelmény teljesítését: csak a megfelelően felkészült, szakapparátussal rendelkező szakhatóságtól elvárható tevékenységet, elemzést tételez fel. A PJE és a Törvény tehát *teljesen új gazdaságpolitikai és jogpolitikai koncepciót* alapul véve messze túlmegegy a hatályos jogszabályok alapjául szolgáló gazdaság- és jogpolitikai szabályozási koncepción, az *új koncepció kodifikálásával új szabályokat állapít meg, vagyis jogalkotást végez*.

40. A lehetséges hatások, konkrét mértékek és e teljesen új – a jogalkotó által soha meg nem célzott - jogpolitikai szempontoknak a hét kritériumban való konkretizálása tehát már nem jogértelmezést végez, hanem kétszeresen is: mind jogpolitikai szempontból, mind normatív tartalmát tekintve *új normát* alkot. Ilyen norma alkotása a Ptk., a Hpt. vagy más jogszabály módosítására tartozó jogalkotói feladat, ebből következően jogalkotói hatáskör, amelynek *elvonása sérti a hatalmi ágak elválasztásának az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság szerves részét képező elvét. A PJE egyben megsérti a C) cikk (1) bekezdését is, amely kifejezetten leszögezi, hogy a magyar állam működése a hatalommegosztás elvén alapszik*.

A PJE tehát az Alaptörvény két legalapvetőbb rendelkezésének sérelmén keresztül tartalmának alkotmányellenességénél fogva *a maga egészében súlyosan alkotmányellenes*.

42. Meg kell jegyezni, hogy a jogalkotást megvalósító PJE számára az európai *uniós jog*nak a PJE által felhívott rendelkezései *nem* szolgáltatnak hivatkozási alapot. A C-26/13 sz. ítélet által hivatkozott *irányelvek* ugyanis a tagállamok számára konstituálnak jogalkotási kötelezettséget, amelynek elmulasztása, vagy a nem megfelelő átültetés az állam felelősségét alapozza meg (ld. *Francovich- ügy*: C-6/90 és C-9/90 sz. ügyek). Az Alaptörvény világosan meghatározza az uniós tagságunkból adódó kötelezettségek kereteit [E) cikk], amely azonban *nem hatalmazza fel az uniós jogra hivatkozással jogalkotásra a Kúriát*. A PJE tehát sérti az

Alaptörvény E) cikkét is, ennél fogva ennek alapján is *alkotmányellenes*, mivel ez a cikk kifejezetten „az Alaptörvényből eredő egyes hatáskörök”-ről szól. Jogalkotási hatásköre a Kúriának azonban az Alaptörvény alapján – mint látható – az E) cikk alapján sincs.

II.3. PJE 3. pont árfolyamrés, (Törvény 3. §)

43. Az árfolyamrés közgazdasági háttere

Az árfolyamrés Törvényben történt tisztességtelenné nyilvánításának alapjául az a semmivel alá nem támasztott – és a PJE rendelkező része 3. pontjában már megjelenő – állítás, feltételezés szolgál, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazása nem szolgáltatás. Ezzel szemben közgazdasági tény, hogy a deviza-adásvétel kapcsán – mind az eladáskor, mind a vételkor – a banknak megfelelő forrással kell rendelkeznie, és ennek meglétét a jegybank felé igazolnia is kell. A PJE által tisztességtelennek, a Törvény által semmisnek deklarált árfolyamrés-kikötés mögött tehát nem egyszerű „átszámítás”, hanem valós devizamozgás van, amely értelemszerűen az ügylet lebonyolításakori árfolyam-feltételek mellett folyik, költségkihatása mindkét fél: a bank és a fogyasztó számára is valós pénzügyi, azaz költségkihatása van. Az árfolyamrés alkalmazása a jogalkotó és a felügyelet számára is ismert volt, olyannyira, hogy a teljes hiteldíj mutató számítására vonatkozó jogszabályi előírások rendelkeztek arról, hogy a THM számításánál figyelembe kell venni a törlesztő részletek kiszámításánál alkalmazott eltérő devizaárfolyamokat (324/2004. (XII.6.) Korm. rendelet, 83/2010.(III.25.) Korm. rendelet). Megjegyezzük, hogy 2013. decemberében az új Hpt. megalkotásakor a jogalkotó átvette azt a korábbi Hpt.-ben szereplő rendelkezést, mely szerint deviza alapú jelzáloghitel szerződés vagy lakáscélú pénzügyi lízingszerződés esetén a kölcsön összege, törlesztő részlete és a devizában megállapított bármilyen költség, jutalék, díj forintban meghatározott összegének kiszámítása az MNB által megállapított és közzétett hivatalos devizaárfolyam alapján történik. (Amennyiben a pénzügyi intézmény nem határoz meg saját deviza-középárfolyamot.) (Új Hpt.267.§, régi Hpt. 200/A.§) A hivatkozott rendelkezés jelzi, hogy a jogalkotó pontosan ismerte és elismerte az árfolyamrés jogintézményét: meghatározta azt a szerződési kört, ahol eltérő szabályt kívánt érvényesíteni és ezen a körön kívül nem kívánta korlátozni, illetve tiltani az árfolyamrés alkalmazását.

44. A PJE 3. pontja és a Törvény 3. §-a rendelkezéseinek az a következménye, hogy a jegybank középárfolyamának alkalmazási kötelezettsége miatt részben visszamenőlegesen bolygat meg már lezárt jogviszonyokat, ami a jogbiztonság követelményét sérti anélkül, hogy ezzel szemben valamilyen alkotmányos elv érvényre juttatása állna. A két rendelkezés tehát az **Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését sérti, ezért alkotmányellenes**. Az ezzel kapcsolatos álláspontunkat a későbbiekben részletesen kifejtjük, itt csak arra utalunk, hogy a Magyar Nemzeti Bank korabeli árfolyamlapjai alapján tényszerűen valótlan a Kúriának az a kijelentése, hogy a kötött devizagazdálkodás idején csak az MNB hivatalos devizaárfolyama létezett. A valóság ezzel szemben az, hogy az MNB mind a devizák, mind valuták esetében **vételi és eladási árfolyamot is jegyzett**.

3.2. A tulajdonhoz való jog sérelme – kisajátítás

45. A PJE 3. pontja és a Törvény 3. §-a azonban mintegy „kétszeresen” alkotmányellenes, mivel emellett a hitelt nyújtó oldalán a jogszabályok betartásával, vagyis jogkövető üzleti magatartásával megszerzett tulajdonában: vagyonában csökkenés következik be jogszabályi rendelkezés alkalmazása folytán. A vagyonban beálló veszteség jogszabállyal történő okozása anélkül, hogy ennek bármilyen alkotmányos magyarázata lenne, sérti a *tulajdonhoz való jogot* (Alaptörvény XIII. cikk) anélkül, hogy ez a sérelem az ugyanazon rendelkezésben említett társadalmi felelősség-vállalással összefüggésbe hozható lenne. A tulajdonjog természetesen nem korlátozhatatlan, azonban korlátozásának alkotmányos indoka kell, hogy legyen. Ilyen lehet a közérdek, azonban erre sem a PJE, sem a Törvény nem utal, ezért a *PJE 3. pontja a hozzáfűzött indokolással együtt, valamint a Törvény 3. §-a alkotmányellenes.*

46. A PJE és a Törvény hivatkozott rendelkezéseinek alkotmányosságát megalapozhatná az, ha a rendelkezés következtében beálló vagyoncsökkenést *kisajátításnak* lehetne minősíteni [Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdés]. Ennek azonban ugyancsak a közérdek a feltétele, továbbá azonnali, feltétlen és teljes kártalanítással kellene járnia. Jelen esetben sem közérdekre hivatkozás nem történik, így az nincs is igazolva, sem a többi feltétel nem teljesül: a jogalkotó meg sem kísérelte, hogy a tulajdonhoz való jog sérelmének kisajátítás alkotmányos jogcímén alkotmányos alapot konstituáljon. Minthogy kisajátítás nemcsak az állam, hanem más (természetes vagy jogi) személy javára is lehetséges lenne, a jogalap hiánya folytán a *PJE 3. pontja, valamint a Törvény 3.§-a sérti az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését, és ezért alkotmányellenes.*

III. Az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességességének feltételei – a hét kritérium és alkalmazása (PJE 2. pont – indokolás III.2. pontja, Törvény 4.§ (1) bekezdés, 11. § (1) bekezdés)

Visszamenőleges hatályú utólagos tisztességtelenné (jogellenessé) nyilvánítás

47. A PJE 2. pontja az ahhoz fűzött indokolással együtt (III. 2. pont), és a Törvény 4. § (1) bekezdése hét konjunktív szempontot, kritériumot fogalmaz meg annak elbírálásához, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötés a jelen vélemény tárgyát képező fogyasztói kölcsönszerződések esetében tisztességes, azaz jogszerű-e. A hét kritérium megfogalmazása önmagában nem, de *visszamenőleges hatályú* jogszabályba foglalása – amint fentebb (ld. jelen vélemény ... pont) igazoltuk – sérti a jogállamiság, és az abból levezetett jogbiztonság alkotmányos elvét, valamint az Európai Központi Bank idézett véleménye szerint az uniós jogot is, ezért már ennél fogva is alkotmányellenes.

48. A Törvény 4. § (1) bekezdése azonban a visszamenőlegességen *túlmenően* is alkotmányossági aggályokat kelt. Megjegyezzük, hogy bár a Törvény a PJE-re hivatkozik, mint ami által felvetett egyes kérdéseket rendezni kíván, annak állásfoglalásain messze túlmegegyez: ez történt az egyoldalú szerződésmódosítás kritériumaival is. A Törvény

megdönthető vélelmet állít fel a kikötés tisztességtelenségére, amelyet a hitelintézetnek kell megdöntenie. Önmagában egy törvényes vélelem kodifikálása természetesen nem alkotmányjogi relevanciájú kérdés, azonban a visszamenőleges hatály révén már azzá válik.

Bizonytalanság az alkalmazandó jogszabályok köre tekintetében – 4.§ (1) bekezdés és 11. § (1) bekezdés együttes értelmezése és alkalmazása. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelme

49. Ezen túlmenően azonban a Törvény 4. § (1) bekezdését a 11. § (1) bekezdéssel együtt kell alkalmazni. Ez a szabály azt jelenti, hogy vélelem megdöntésére irányuló eljárásban *kizárólag* a kikötés tisztességességének a 4. § (1) bekezdésben meghatározott kritériumoknak való megfelelését lehet vizsgálni, vitatni. **Ennek megfelelően**

***a per tárgya kizárólag az, hogy tisztességes-e a kikötés, de a kereseti kérelem jogalapja, ennek megfelelően a megítélés, vagyis a bírósági ítélet jogszabályi alapja: az alkalmazható jogszabályi rendelkezések köre kizárólag a Törvény 4. § (1) bekezdése lehet.**

50. Utóbbi értelmezés *kizárja minden más jogszabályi rendelkezés figyelembe vételét és alkalmazását*, különösen a már többször említett Hpt.-szabályok, és a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet alkalmazását, illetve az arra való hivatkozást. Ez az értelmezés nincs összhangban a *PJE* – ugyan az árfolyamrés kapcsán, de a kérdés általános voltára tekintettel – általános érvénnyel az *indokolás III.1.pontjában* kifejtett követelménnyel, és az *Európai Unió Bírósága C-26/13 sz. ügyben* hozott ítéletének alapjául szolgáló *93/13/EGK irányelv* azon előírásával, amelyet az akkori *Ptk. a 209. § (2) bekezdésében* át is vett: egy szerződéses feltétel tisztességtelenségének megítélésekor a szerződés megkötésére vezető *minden körülményt figyelembe kell venni*. „Minden körülmény” figyelembe vétele értelemszerűen kizárja azt, hogy - bár az eljárás tárgya kizárólag a kikötés tisztességessége – a bírósági ítélet jogi alapja kizárólag a 4. § (1) bekezdésben felsorolt hét kritérium legyen.

51. Fentiekre tekintettel a Törvény 4. § (1) bekezdése és az alkalmazását meghatározó 11. § (1) bekezdése szoros összefüggésük folytán együttesen *kétszeresen* alkotmányellenesek: egyfelől a két jogszabályi rendelkezés sérti az uniós jogot, így sérti az Alaptörvény *E) cikkét*, továbbá sérti az Alaptörvénynek *a tisztességes eljáráshoz való jogot garantáló, alapvető jogként megfogalmazott XXVIII. cikkét* is. Ez a cikk azért szenved sérelmet, mert a vélelem megdöntését megkísérlő hitelintézetnek ebben az értelmezésben nincs módja másra, mint a 4. § (1) bekezdésbe foglaltaknak való megfelelésre hivatkozni, holott egy jogvita eldöntése nem egy törvény által saját szövegében kijelölt *egyetlen* jogszabályi rendelkezés, hanem a jogrendszer valamennyi releváns jogszabályának alkalmazása révén történik. Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése kifejezetten rögzíti, hogy a bírák – függetlenségük deklarálása mellett – csak a törvénynek vannak alárendelve. Hangsúlyozzuk: *bármely, azaz: minden. az ügy, a jogvita eldöntése szempontjából releváns törvénynek!* A bírónak tehát alkotmányos kötelessége a 4. § (1) bekezdésének és 11. § (1) bekezdésének együttes értelmezése során arra a következtetésre jutni, hogy a jogvita tárgya ugyan a 4. § (1) bekezdésbe foglalt kritériumoknak való megfelelés, a jogvita eldöntéséhez azonban a magyar jog minden

releváns jogszabályát alkalmaznia kell. Bármilyen – a jogalkalmazást a hét kritériumra – leszőkítő értelmezés súlyos alkotmányértéktét jelentene.

52. Ezt: más jogszabályok figyelembe vételét és alkalmazását kívánja megakadályozni talányos megfogalmazásával a Törvény két együttesen alkalmazandó rendelkezése akkor, amikor a fentiekben vázolt első értelmezési variáns gondolatkörében mozogva az egész magyar jogrendszert ki kívánja zárni a jogvita eldöntéséből. Ez az értelmezés ezért megfosztja a felperes hitelintézetet a tisztességtelenség vélelmének *tisztességes eljárásban* való érdemi vitatása lehetőségétől, így sérti az Alaptörvény XXVIII. cikkét, ezért *súlyosan alkotmányellenes*.

A jogbiztonság sérelme – alkotmányellenesség

53. A jogbiztonság attribútuma az AB egyik korai határozata szerint az, hogy „a *jog egésze* és egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előre láthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.” (9/1992.(I.30.) AB határozat).

54. A jogbiztonság tehát a visszamenőleges hatály tilalma mellett azt is magában foglalja, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó a jogot *a maga egészében*, azaz *rendszerként* kezelje. A jog: rendszer, ezért beszélünk „jogrendszerről”, amelyet az egyes jogszabályok a maguk összességében, együtt hatva, egymással összefüggésben alkotnak. A jogalkotó nem tekinthet el attól, hogy adott jogszabály megalkotása milyen *már meglévő* és a címzettek által *követett*, de legalábbis követni rendelt jogrendszeri környezetben történik, és attól, hogy az új jogszabály szerves illeszkedjen a már meglévő jogrendszer rendszertani alapvonalaihoz, alapvető elveihez és kereteihez. Ez a biztosítéka annak, hogy az új jogszabály meghozatala után is megmarad a jogrendszer „rendszer”-jellege, azaz az új nem veri szét a jogrendszer meglévő – és amíg az AB az ellenkezőjét: az alkotmányellenességet esetről esetre, jogszabályról jogszabályra vonatkozóan ki nem mondja – alkotmányosnak minősülő kereteit. Ez az új jogszabály alapján meginduló jogalkalmazási folyamat *alkotmányosságának alapfeltétele*.

55. Ennek megfelelően a *jogalkalmazó sem* tekinthet el attól, hogy a jogvita eldöntésénél a *releváns jogszabályokat a maguk összességében, együtt hatva, egymással összefüggésben* alkalmazza. A jog „alkalmazása” ugyanis ugyanúgy rendszer-jellegű, mint a jogalkotás: a jogalkalmazó, így a bíró is nem egyetlen jogszabályt alkalmaz, hanem *bírói függetlensége* tudatában [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés] maga határozza meg az ügy eldöntése szempontjából releváns jogszabályokat. Kiválasztja tehát a jogrendszer részét képező azon jogszabályi rendelkezéseket, amelyek szakmai és morális megítélése, meggyőződése szerint szükségesek döntése meghozatalához, és alkalmazza azokat egymással összefüggésben, egymással együtt hatva. A bíró tehát nem egyetlen jogszabályt alkalmaz, hanem a jogalkalmazás a *magyar jogrendszer*, és adott esetben a *nemzetközi, vagy az európai jogból* eredő további jogszabályok *komplex alkalmazását* jelenti.

56. A Törvény egymással szorosan összefüggő 4. § (1) bekezdésének a 11. § (1) bekezdésével *együttes* vizsgálata egyértelművé teszi, hogy a jogalkotó *ki kívánja zárni* a jogalkalmazás köréből a magyar jogrendszernek úgyszólván az egészét. Lex specialis-ként, és egyfajta „enklávéként” elrendeli, hogy a Törvény alapján indult perekben kizárólag a vélelemnek a felsorolt kritériumoknak való megfelelését lehet vizsgálni.

57. További alkotmányossági aggály jelentkezik annak következtében, hogy a jogalkotó a jogot, mint intézményt *konkrét napi politikai cél* elérése szolgálatába kívánja állítani - megfosztva azt valódi funkciójától: normatív tartalmától. A jogalkotó napi politikai, egyben jogpolitikai célja világos: közvetlenül „lefordítja” a napi aktuálpolitikai döntést a jog nyelvére és ennek kizárólagos érvényesülése érdekében *ki kívánja zárni* minden más jogszabály alkalmazását, különösen olyanokét, amelyek a politikai döntésben szándékolttól *eltérő* gazdasági-politikai-gazdaságpolitikai-jogpolitikai eredményre vezethetnének. A jogalkotó tehát nyilvánvalóan *ki kívánja zárni* olyan jogszabályok alkalmazását, amelyek az adott jogvitát a Törvény által szándékolttól eltérő megvilágításba helyezhetnék.

58. Ezt a törekvést az AB újabb gyakorlata is a *jogállamiság sérelmének* tekinti: 131/2008. (XI.3.) AB határozatában leszögezte: „... jogállamban bármely politikai törekvés csak az Alkotmány keretei között valósítható meg. A jogállamiság elvével összeegyeztethetetlen az, ha a kormányzat az Alkotmány garanciális rendelkezéseinek kiüresítésével, azok tudatos félre tételével valósítja meg ... törekvéseit.”

59. Végül fentiekből következően - azokat egymással összefüggésben vizsgálva és értelmezve - megvalósult a *jogalkotói joggal való visszaélés*, amellyel a jogalkotó egyben a jogalkotói jog rendeltetésszerű gyakorlásának alkotmányos követelményét is negligálja. Jogalkotói joggal ugyanis nemcsak élni, de visszaélni is lehet. A rendeltetésszerű joggyakorlásnak a magánjogi viszonyokban ismert alapelve a közjogban is mindennek az alfája. Nem véletlenül hangsúlyozta az Alkotmánybíróság már 1998-ban a 31/1998. (VI.25.) AB határozatban: *a joggal való visszaélés tilalma* az egész jogrendszerben érvényesül, így *a közjogban is*. Ezt követően pedig a 18/2008. (III.12.) AB határozat az Alkotmánynak többek között a jogállamisági-jogbiztonsági klauzulája értelmezésével és abból levezetve a *rendeltetésszerű joggyakorlás* követelményét deklarálta alkotmányossági követelménynek.

60. A Törvény 4. § (1) bekezdésének és 11. §-ának együttes alkalmazási kötelezettségére tekintettel, a fentiek miatt a két jogszabályi rendelkezés, és mivel e két rendelkezés alkotja a Törvény voltaképpen jogpolitikai gerincét, így a Törvény a maga egészében alkotmányellenesnek minősül, mivel *sérti a jogállamiság-jogbiztonság elvét, és a bírói függetlenség alkotmányos követelményét*.

61. Összefoglalva: a Törvény 4. § (1) bekezdése alkalmazása során a 11. § (1)-ben foglaltakat *csak abban az értelmezésben* lehetne *alkotmányosan* alkalmazni, hogy az ne zárja ki a teljes magyar jogrendszer bármely szabályára való hivatkozást, mivel a felperesnek és az eljáró bíróságnak is csak ebben az esetben van lehetősége a peres eljárás tisztességes (alkotmányos - Alaptörvény XXVIII. cikk) lefolytatására. Ellenkező esetben sérelmet szenved a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog. Mivel azonban a Törvény e két szabálya a hét kritérium kizárólagos alkalmazását teszi kötelezővé, a két szabály *sérti a jogállamiság-jogbiztonság elvét, és a bírói függetlenség alkotmányos követelményét*.

A bírói függetlenség sérelme – alkotmányellenesség

62. A magyar jogrendszernek a maga egészében való alkalmazása a bírónak *alkotmányos kötelezettsége* [Alaptörvény 25. § (1) bekezdés, 26. § (1) bekezdés]. A bírák törvény alá rendeltségében az is benne foglaltatik, hogy a bírák „csak” a törvénynek vannak alárendelve, de hozzá kell tenni: az alkotmányos törvényeknek *feltétlenül*. A jogalkalmazást végző bíró tehát eldöntheti ugyan, hogy mely jogszabályokat alkalmazza döntése meghozatalánál, azonban ezt el is *kell* döntenie, más szóval döntését *indokolnia kell*.

63. Az indokolási kötelezettség azt jelenti, hogy a bíró akkor jár el, akkor bíraskodik alkotmányosan, ha eldönti, hogy

*a Törvénynek engedelmeskedve kizárja a magyar jogrendszernek egyéb, a Törvény által hatályukban nem érintett releváns szabályait, mindenekelőtt és különösen a régi és az új Ptk.-t, a Hpt. korábbi és hatályos rendelkezéseit, valamint a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendeletet, valamint az európai uniós jog releváns irányelveit, vagy pedig

*választ a Törvény és a neki ellentmondó fenti egyéb releváns jogszabályok alkalmazása között.

64. Választását természetesen indokolnia kell. Az indokolás *kulcskérdése* az, hogy a Törvény polgári jogilag tisztességtelennek, azaz jogszabályba ütközőnek, így semmisnek minősít – hatályon kívül helyezés nélkül – az említett jogszabályokban található releváns rendelkezéseket. A Korm. rendeletről eltekintve tehát törvény tartalmaz korábbi törvényekkel ellentétes rendelkezést. *Azonos* jogforrási hierarchiai szinten álló jogszabályok ütközése azonban az AB állandó gyakorlat szerint önmagában véve nem alkotmányossági probléma: az ellentmondást a jogalkalmazónak kell feloldania, vagy ha ez nem lehetséges, a jogalkotó közbe lépésére van szükség. A jogállamiság elvéből önmagában véve nem következik, hogy ilyen ellentét kezelése ezért az AB-re tartozna. A 35/1991. (VI.20.) AB határozat hangsúlyozza: „A törvényhozás valamely ... hibáját általában jogalkalmazói jogszabály értelmezéssel kell feloldani, mert a jogalkalmazás hivatott eldönteni, hogy a konkrét jogviszonyokban az ellentétet ... hordozó rendelkezések közül melyik törvényhely alkalmazásával kell eljárni.”

65. Fentiekből okszerűen következik, hogy az eljáró bírónak ítéletben kell döntenie arról, hogy az egymással kétségtávolan ellentétes - fentiekben felsorolt (és esetleg a bíró álláspontja szerinti más egyéb) jogszabályok és a Törvény közül

**melyiknek* az alkalmazását választja, melyikre alapozza döntését, és

**miért*.

Ez a döntés, és a döntés indokolása a bírónak *alkotmányos köteleessége*, amelynek megsértése önmagában véve is az Abtv. 26. § (1) szerinti alkotmányjogi panasz benyújtására ad alapot.

66. A bírónak tehát *két értelmezési lehetősége* van.

*Az *egyik* szerint elvileg figyelmen kívül kellene hagynia azokat a hatályos, valamint a már nem hatályos, de a szerződéskötéskor még hatályos jogszabályokat (ld. II. fejezet 2.1.-2.6. pontok), amelyek betartása a pénzüintézetek számára jogszabály előírta kötelezettség volt, egyben magatartásuknak jogkövetőként történő minősítését megalapozza.

*A *másik* értelmezési lehetőség ennek az ellenkezője. Az idézett 9/1992. (I.30.) AB határozat szerint a jog *egészének*, és egyes részterületeinek kiszámíthatósága, előre láthatósága tehát alkotmányossági követelmény. A jogrendszert alkalmazó bíró ezt a követelményt nem hagyhatja figyelmen kívül, ezért a jogvita eldöntésénél: a Törvény alkalmazása során a jogrendszert *a maga egészében* kell alkalmaznia. A Törvény 11. § (1) bekezdésének *egyetlen alkotmányos értelmezése* tehát az, hogy

- a jogvita *tárgya*, vagyis az eldöntendő kérdés a pénzüintézeti ÁSZF-eknek a hét kritériumnak való megfelelése, azonban
- ez *nem az alkalmazandó jogszabályok körét* határozza meg: *alkotmányosan ezt a jogalkotó nem is teheti.*

Abban az esetben ugyanis, ha ezzel ellentétesen értelmeznék a 11. § (1) bekezdését: vagyis úgy, hogy a jogvita eldöntése során *kizárólag* a Törvény 4. § (1) bekezdését lehet a vélelem megdöntése kérdésében alkalmazni, kétségtelenül alkotmányellenes értelmezést tennénk magunkévá.

67. Azzal, hogy a jogalkotó kétségtelenül kísérletet tett a kétféle értelmezés nyitva hagyására, *kétszeresen* is súlyosan alkotmányellenes helyzet kialakulását idézte elő.

Egyrészt maga a kétféle értelmezési lehetőség önmagában véve is olyan fokú *jogbizonytalanságot* teremt, amely a jogbiztonság súlyos sérelmével jár. A „világos, érthető és megfelelően értelmezhető”, összességében tehát egyértelmű normatartalom a jogbiztonságból következő alkotmányos követelmény (11/1992.(III.5.) AB határozat).

68. Másrészt a *bírói függetlenség* [Alaptörvény 26. § (1) bekezdés] is sérül, hiszen a jogrendszer egészét, más jogszabályok alkalmazását kizáró értelmezés esetében a bíró el van zárva attól, hogy a megítélése szerint releváns jogszabályok mindegyikére alapozza ítéletét. Ez mechanikus jogalkalmazást: annyit jelent, hogy a Törvény mintegy már előre „megírta” a bíró ítéletét, azt neki csak – a részben sui generis perjogi előírásokat betartva – „alá kell írnia”.

69 Ez az értelmezés *kiragadja* a Törvény szabályozási tárgyát a jogrendszer egészéből és annak számos – adott esetben alapvető szintű – rendelkezésével szembe menve és azok között „mazzsolázva” rontja le azok érvényesülési-alkalmazási lehetőségét. Ez az előre láthatóság, a kiszámíthatóság sérelme okán *sérti a jogbiztonságot*, ezért alkotmányellenes.

70. Végül alkotmányellenességhez vezet a kizárólagos alkalmazásként történő értelmezés lehetősége azért, mert *a bírót meg kívánja akadályozni* abban, hogy a magyar jogrendszer más – az eljáró bíró megítélése szerint - releváns szabályait (így *különösen, de nem kizárólag*: a korábbi Ptk. 209.-209/D. §-ait, valamint az ennek 2009. évi módosítása alapjául szolgáló

említett uniós irányelv követelményeit, a Hpt. szabályait, és a fentebb említett kormányrendeletet) alkalmazza és érvényre juttassa. Ez a *bírói függetlenség súlyos sérelme*, amelyet az *Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése* szögez le és részesít alkotmányjogi védelemben.

71. A Törvény 4. § (1) bekezdése és 11. § (1) bekezdése tehát *három okból* is alkotmányellenes.

Minden körülmény figyelembe vétele a jogalkalmazásban – érdekegyensúly a jogalkotásban

72. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését (is) értelmezve, vagyis a *jogállamiság* alkotmányos követelménye alapul vételével 8/2014. (III.20) AB határozatában hangsúlyozta, hogy „A *bírói szerződésmódosítás* a magánfelek eltérő érdekeinek új egyensúlyba hozására alkalmas eszköz az eset *összes körülményeinek* mérlegelésével. A *törvényi* úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, *mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie*, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is *érdekegyensúlyra* kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.” (az indítványozó kiemelése)

Ebből okszerűen következik, ez az állásfoglalás azt jelenti, hogy a *jogalkalmazás* során az eljáró bírónak *nemcsak* a jogrendszer egészét, hanem *minden olyan körülményt* mérlegelnie kell, amely a szerződéskötéshez, a szerződés tartalmának meghatározásához vezetett, és az összes körülmény felderítésével oly módon kell tisztáznia a *tényállást*, hogy minden körülményt, és azt is felderítse, hogy mely körülmények változtak meg és a változás miben áll. Ugyanígy a *jogalkotó* törvényhozási tevékenységével szemben is alkotmányos-jogállamisági követelmény a Törvény által szabályozott körben, hogy biztosítsa a szerződésmódosítás során a felek közötti érdekegyensúlyt.

73. A Törvény 4. cikk (1) bekezdése és 11. § (1) bekezdése ezt is meg kívánja akadályozni: mivel a két rendelkezés együttes olvasata olyan értelmezést sugall, vagy legalábbis lehetővé tesz, hogy a perben kizárólag a hét kritériumnak való megfelelést szabad a jogalkalmazó-bírónak vizsgálnia, ilyen értelmezés mellett *nem teljesül* az AB fenti határozatában megfogalmazott, a jogállamiság alapján megfogalmazott, abból levezetett alkotmányossági követelmény.

74. A *jogalkotó sem* volt figyelemmel a jogállamiság AB által a 8/2014. (III.20) AB határozatban hangsúlyozott követelményre, mert a Törvény a maga egészében, különösen a vélelem megfogalmazásával egyoldalúan a pénzintézetekre terhes szabályozást tartalmaz: nem biztosítja a megvalósuló szerződésmódosítás során a felek közötti érdekegyensúlyt. A terhek *egyoldalúan* a pénzintézetek oldalán jelentkeznek. Ezt bizonyítja az is, hogy amíg a Törvény 4. § (1) g) pontja a szerződéses kikötéssel szemben a *szimmetria* követelményét állítja fel, nem rendelkezik a körülmények olyan változásának figyelembe vételéről, amikor a változás abban állt, hogy az árfolyam-mozgás a kölcsönt felvevőkre nézve előnyösen jelentkezett: terheik, a fizetendő részletek csökkentek. A *jogállamiságnak* az említett AB határozatból következő sérelme, és magában a Törvényben is belső ellentmondáshoz vezet, hogy a felek közötti szerződésmódosítás a közöttük biztosítandó érdekegyensúly megőrzésére

tekintet *nélkül* követeli meg a szimmetriát – egyoldalúan a fogyasztó-hitelfelveő javára. A szimmetria követelményének érvényesítését akkor lehetne vizsgálni, ha magában a Törvényben rendelkezett volna a jogalkotó a felek közötti elszámolásról, és nem utalja azt a jövőben megalkotandó jogszabályra.

A tisztességes eljáráshoz való jog – bírói függetlenség

75. A bírói függetlenség kérdését a beadvány már érintette a 4.4 pontban, itt azonban más kontextusban hivatkozik rá az . A 4.4. pontban az egész jogrendszer alkalmazhatóságának kizártságára figyelemmel, vagyis a bíró oldalán, de a peres felekre az ítéletében kihatóan állítjuk a sérelmet. Itt viszont a tisztességes eljárás sérelmét, vagyis a peres fél/pénzüntézet oldalán bekövetkező jogsérelmet hozzuk összefüggésbe a bírói függetlenség sérelmével, vagyis a tisztességes eljárás sérelme egyben a bírói függetlenség sérelme is.

76. A tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot nemzetközi minták alapján fogalmazta meg az 1989. évi alkotmányozó az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében. A két nemzetközi jogforrás: a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 14. cikk 1. pontja, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által gyakran alkalmazott 6. cikk 1. pontja. Jelen véleményben nem térünk ki a strasbourgi bíróság gyakorlatára, csupán jelezzük, hogy a két egyezmény és a korábbi Alkotmány, illetve az Alaptörvény tartalmi egyezése folytán a strasbourgi bíróság gyakorlatának igen nagy jelentősége van. Az *Európai Unió Alapvető Jogok Kartája 47. cikke* a két egyezménnyel egybe hangzóan mondja ki a tisztességes eljárás követelményét, ami az EU Bírósága előtti eljárást tesz lehetővé. Hangsúlyozzuk egyébként, hogy a Kartát – annak kifejezett rendelkezése folytán - az EJEE-vel összhangban kell értelmezni.

77. A tisztességes eljárás alapjogának az Alaptörvénybe a régi Alkotmányból átvett megfogalmazása annyiban pontosabb a korábbi Alkotmányétól, hogy kifejezetten tartalmazza a „tisztességes”-kifejezést (a korábbi szövegben „igazságos”-kitétel szerepelt). A fentiekből nyilvánvaló, hogy ennek az alapjognak a nemzetközi egyezményekbe való ilyen mértékű beágyazottsága komoly *további eljárás-indítási lehetőséget* jelent mind a strasbourgi, mind a luxemburgi EU Bíróság előtt.

78. A tisztességes eljárás alapjoga nem egyszerűen a tárgyalással kapcsolatban megfogalmazott alapjog, hanem annál *tágabb*. A tisztesség eljárás nem egyszerűen az eljáró bíróság és a tárgyalás egyik vonása, hanem olyan *garanciális tartalmú, alapjogi szintű* alkotmányossági követelmény: „... olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni.” [6/1998. (III.11.) AB határozat].

79. A tisztességes eljárás alapjogának *számos aspektusa* van: ezek közül néhányat kiemelünk. A tisztességes eljárás alapjogának kardinális tartalmi követelménye az *érdemi elbírálás lehetővé tétele*. Adott esetben az AB [37/2008. (IV.8.) AB határozat] a jogszabály által egy közigazgatási szervnek biztosított rendkívül széles mérlegelési jogból arra a következtetésre jutott, hogy annak bírósági felülvizsgálata számára semmiféle jogszerűségi mérce nem áll rendelkezésre.

80. A bíróság a döntés felülvizsgálata során csak akkor tudja a tisztességes eljárás alapjából következő - érdemi elbírálást tartalmazó döntést magában foglaló – feladatát ellátni, ha a jogszabály konkrétan meghatározza azokat a szempontokat, amelyeket a döntést hozó szerv köteles figyelembe venni. Ellenkező esetben a bírósági felülvizsgálat – érdemi döntés híján – kiüresedik, ezzel pedig sérelmet szenved a tisztességes eljáráshoz való jog. Az AB tehát a megfelelő *garanciák hiányát*, és ennek megfelelően mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg.

81. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezethet adott körülmények között a *jogvesztő határidő* előírása. Önmagában véve a jogvesztő határidő előírása a jogrendszerben ismert és nem ritkán alkalmazott megoldás. Ugyanakkor a tisztességes eljárás alapjogának kétségtelen korlátozását jelenti a jogvesztés előírása, amely adott esetben alkotmányellenes korlátozásnak bizonyulhat.

82. A 3/2006. (II.8) AB határozat szerint az ilyen korlátozásra is alkalmazni kell az alapjogkorlátozási tesztet: ez az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján kifejezetten rögzített alkotmányossági követelmény, most már nem csupán az AB gyakorlata alapján kialakított alkotmányossági kritérium. Ha tehát a jogvesztés előírása nem elkerülhetetlenül szükséges, ha pedig szükséges, de nem áll ésszerű arányban a korlátozás céljával (adott esetben a társasához működése, mint cél nem indokolta a jogvesztő határidő kodifikálását), akkor az AB álláspontja szerint a cél *más módon* is, mint a korlátozással elérhető. Ilyenkor a korlátozás szükségtelen, illetve ha szükségessége igazolható, aránytalan, következésképpen alkotmányellenes.

83. Nem nyilvános – versenyfelügyeleti – eljárásban, bizonyítás lehetőségének kizárásával hozott, a vezető tisztségviselőt érintő „foglalkozástól eltiltó” döntés alkotmányossági vizsgálata [19/2009. (II.25.) AB határozat] több vonatkozásban a Törvény eljárási szabályai, és a folyamatban lévő perek szempontjából alapvető fontosságú alkotmányossági feltételeket fogalmaz meg.

a) Mivel az érintett vezető tisztségviselő felelősségének kimondására a támadott jogszabály szerint versenyfelügyeleti eljárásban került volna sor, a bíróság el van zárva attól, hogy az érintett felelősségét és a bizonyítékokat érdemben vizsgálhassa.

b) A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására a társaság felelősségének megállapításából automatikusan következően és kötelező érvénnyel kerül sor, így a bírósági eljárásban hiányoznak azok a *garanciák*, amelyek lehetővé tennék az érintett számára, hogy megfelelő terjedelemben bizonyítást kezdeményezzen.

Az érintett tehát el van zárva az érdemi, tisztességes eljárás követelményeinek megfelelő *bizonyítás lehetőségétől*. A szabályozás úgy telepít a tisztségviselőre bizonyítási kötelezettséget, hogy az eljárás módjára vonatkozó további szabályok *elzárják* őt a hatékony bizonyítási eszközök igénybe vételének lehetőségétől.

84. A 15/2002. (III.29) AB határozat hangsúlyozta, hogy alkotmányellenes alapjogkorlátozásnak minősül, ha a jogszabály *általános érvénnyel korlátozza* egy határozat megalapozása szempontjából releváns bizonyítást, és a bizonyítékokhoz való hozzáférést.

85.A 398/B/2007. AB határozat alkotmányossági feltételnek tekinti azt, hogy egy határozattal elmarasztalt személy a kimentés körében *érdemi és teljes körű bizonyítás* kezdeményezésére kapjon lehetőséget.

86. Kiemelkedő jelentősége van a tisztességes eljárással kapcsolatos alkotmánybíróági és nemzetközi gyakorlatban a *fegyverek egyenlősége* követelményének. Ez a követelmény a tisztességes eljáráshoz való alapjog egyik igen fontos eleme. A fegyverek egyenlőségének elve – az AB 3242/2012. (IX.28.) AB határozata szerint - az Alaptörvényben nem nevesített, de elismert, a büntetőeljárás egészében irányadó alkotmányos alapelv. Ez az elv „a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő

esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.”. Az elv relevanciája azonban nem büntető eljárásjog-specifikus: *a jogrendszer egészére* kiterjed.

87. Az EJEB értelmezésében¹ a fegyverek egyenlősége „*tisztességes*” *egyensúlyt* kíván meg a felek között. Ennek megfelelően mindegyik félnek megfelelő lehetőséget kell kapnia arra, hogy ügyében olyan feltételek között járjanak el, amelyek nem hozzák őt az ellenfelével szemben hátrányos helyzetbe. Az Alkotmánybíróság egyetértően hivatkozott [166/2011 (XII.20.) AB határozatában] az EJEB egyik ítéletére,² amely hangsúlyozza: a fegyverek egyenlőségének elve az eljárás lefolyására vonatkozó elvárások betartását követeli meg avégett, hogy biztosítsa az eljárás *méltányosságát*. A testület – az ügyészségnek a törvény által kijelölttől eltérő bíróság előtt vádemeléssel kapcsolatos jogát vizsgálva - leszögezte, hogy „a fegyverek egyenlőségéből az következik: a vád és a védelem közel azonos lehetőségekkel rendelkeznek az eljárásban, ezért a vád számára biztosított többlet-jogosítvány sérti a fegyverek egyenlőségének elvét. ...az eljáró bíróság ügyészség általi kiválasztása alkalmas a hatékony védelemhez való jog ... megnehezítésére, esetleg ellehetetlenítésére is.”

88.. A Törvény kifejezetten és egyedül a devizahiteles perek lefolytatására kodifikált *speciális eljárási szabályai* a fentiekre tekintettel *komoly alkotmányossági aggályokat* keltenek.

89. A határidők irreálisan rövidek. A Törvény az egyoldalú szerződésmódosításról szóló szerződéses kikötés tisztességtelensége vélelmének megdöntésére irányuló perben a keresetlevél beadására devizaalapú kölcsönszerződés esetében 30 napos jogvesztő határidőt ír elő a Törvény hatályba lépésétől számítva. [8. § (1) bekezdés]. Ez a határidő önmagában véve is *rövid*, alkalmas a jogérvényesítés tényleges *ellehetetlenítésére*, ezért már *önmagában véve is sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését*, amely a tisztességes eljáráshoz való jogot alapvető jogként részesíti védelemben.

90. A 30 napos perindítási határidő a nélkül jogvesztő, hogy egyáltalában az ennek révén megvalósuló alapjog-korlátozás szükségessége valamely más alkotmányos alapjog, alkotmányos elv érvényre juttatása érdekében indokolt lenne. Az arányosság vizsgálatának ilyen körülmények között nincs jelentősége.

¹ ECHR., Bulut v. Austria, judgement of 22 February 1996.; ECHR., Foucher v. France, judgement of 17 February 1997.; ECHR., Josef Fischer v. Austria, judgement of 17 January 2007.

² Coeme és mások kontra Belgium, 2000. június 22-i ítélet

91. A 8. § (1) bekezdést azonban emellett *együtt* kell alkalmazni a 10. § (3) bekezdésével, amely rendkívül szűkre szabja, *brutálisan korlátozza a bizonyítékok* benyújtásának lehetőségét. Eszerint a bíró csak a tárgyaláson rendelkezésre álló bizonyítékokra, vagy a nyomban felajánlottakra vonatkozóan folytathat le bizonyítást, de ezek közül sem mindegyikre. A Törvény előírja, hogy ezeknek „alkalmasak”-nak kell lenniük arra, hogy a keresetlevélben előadottakat, vagy az alperes védekezését igazolják. Nem kétséges, hogy az amúgy is szűkre szabott 30 napos határidő során fellelhető bizonyítékokon túlmenő, a tárgyaláson felmerülő *újabb bizonyítási igénynek megfelelő bizonyítékok benyújtásának kizárása* súlyosan sérti a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot [Alaptörvény XXVIII. cikk], de sérti a *bírói függetlenség* alkotmányos elvét-követelményét is [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés].

92. A bizonyíték benyújtásának ahhoz a feltételhez kötése, hogy már - az egyébként csak egy ízben elhalasztható, tehát ténylegesen - az *első és egyetlen tárgyaláson* rendelkezésre álljanak, annak megkövetelését jelenti, hogy egyetlen tárgyalást megelőzően, vagy annak folyamatban léte alatt már előre, illetve nyomban képes legyen a felperes arra, hogy a per jövőbeli menetének ismerete *nélkül* nyújtsa be az összes lehetséges bizonyítékát. Egy bírósági tárgyalás történései a felmerült tények-körülmények-érvek és ellenérvek függvényében értelemszerűen tesznek szükségessé *további bizonyítást*, aminek *kizárása*, jobb esetben egyetlen további tárgyalásig való lehetővé tétele azonban a maga teljes összefüggésrendszerében már nem csak a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a bírói függetlenséget sérti, hanem a jogállamiság alkotmányos követelményét: a Törvény *megfosztja* a peres felet bizonyítékai *teljes körű* előterjesztésének lehetőségétől.

93. A Törvény 8. § (1) bekezdése és 10.§ (3)-(4) bekezdése tehát egymással összefüggésben értelmezve és alkalmazva *háromszorosan alkotmányellenes*, mert sérti

- *a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot,
- *a bírói függetlenség és
- *a jogállamiság alkotmányos követelményeit, elveit.

A bizonyítási teher megfordítása – a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog és a bírói függetlenség sérelme

94. Súlyos alkotmányossági aggályokat kelt a *bizonyítási teher megfordítása* is. Perjogi alapelv, hogy aki valamit állít az köteles állítását bizonyítani. Jelen esetben azonban éppen az alperesként a Törvény által megjelölt *magyar állam* [7. § (2) bekezdés] *állítja* azt, hogy *az általa megalkotott Törvény értelmében egy szerződéses kikötés tisztességtelen*. Ennek megfelelően a tisztességes eljárás alapvető jogára, és a bírói függetlenség alkotmányos elvére figyelemmel az *alperesnek kellene állítását bizonyítani*, és a bíró számára *lehetőséget kellene biztosítani* arra, hogy kötelezze alperest állítása bizonyítására. A Törvény 6. §-a nem csupán a tisztességtelenség vélelmét tartalmazza, hanem a hitelintézetre rója a bizonyítás terhét, amikor *a tisztességtelenséget törvényben állító alperessel szemben* őt kötelezi a vélelem megdöntésére.

95. Minthogy a felperes a Törvény általános rendelkezésére [4. § (1) bekezdés] való általános utaláson kívül nem állíthat semmit, az alperes *konkrét esetben* – csupán a Törvény általános rendelkezése folytán, de ezen kívül a konkrét esetre nézve – semmivel sem igazolt állításának bizonyítása a konkrét esetben a tisztességes eljárás alapvető jogára tekintette egyértelműen alperest *kellene*, hogy terhelje. (Fokozottan igaz ez abban az esetben, ha a felperest terhelő bizonyítási kötelezettség törvényi előírására a bizonyítási kötelezettség által érintett szerződések létrejöttét követően, vagyis visszaható hatállyal kerül sor.) A bizonyítási teher megfordítása tehát egyoldalúan súlyos bizonyítási szükséghelyzetbe hozza felperes-hitelintézetet, míg a jogvitára valójában *okot adó*, tisztességtelenséget állító *jogalkotó-alperesre* semmiféle bizonyítási kötelezettséget nem ró.

96. A bizonyítási teher megfordítása fentiekre tekintettel sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a bírói függetlenség alkotmányos követelményét, ezért a Törvény 6. §-a *két okból is* alkotmányellenes.

Elévülés [Törvény 1. § (6)-(7) bekezdés] – a jogbiztonság és a bírói függetlenség sérelme

97. Az elévülésnek a Törvény 1. § (6) és (7) bekezdésében történt szabályozása ugyancsak alkotmányossági aggályokat vet fel. Az 1. § (6) bekezdése a Polgári Törvénykönyv elévülési szabályainak értelmezéséről rendelkezik tekintet nélkül arra, hogy törvényben nem lehet másik törvény *értelmezésére* vonatkozó követelményeket megállapítani: ilyen esetben a törvényt magát kell módosítani. Erre azonban – tekintettel arra, hogy a szóban forgó 1959. évi IV. törvény már hatályát veszítette – nincs jogalkotási lehetőség. A jogállamból levezetett jogbiztonság követelményét sérti, ha hatályban már nem lévő, de még alkalmazandó törvény alkalmazásánál annak tartalmával szöges ellentétben álló módon történő értelmezésre és alkalmazásra való kötelezettséget ír elő a bíró számára. A Törvény 1. § (6) bekezdése sérti a jogállamiság alkotmányos követelményét, sérti az abból levezetett *jogbiztonság* követelményét [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés], továbbá sérti a *bírói függetlenség* követelményét [26. cikk (1) bekezdés], ezért alkotmányellenes.

98. A fenti alkotmányossági aggályokon túlmenően azonban tartalmilag is téves az 1. cikk (6) bekezdésében foglalt rendelkezés. A rendelkezés azt mondja ki, hogy a Törvény hatálya alá tartozó szerződések esetében az elévülés a kölcsönszerződés megszűnésével kezdődik. A Törvénybe ez a rendelkezés egy módosító javaslattal került be, melynek indokolása arra hivatkozik, hogy „a fogyasztói kölcsönszerződés a felek között olyan huzamos ideig tartó, folyamatosnak és egységesnek tekinthető szerződéses jogviszonyt hoz létre, amelyből eredő egyes követelések a szerződés fennállása alatt önállóan nem évülhetnek el, ebből következően az elévülés csak a szerződéses jogviszonynak a szerződés szerinti megszűnésekor kezdődik.”

99. Gárdos István a közelmúltban megjelent tanulmányában³ rámutat arra, hogy önmagában sem a követelés alapjául szolgáló jogviszony tartós jellege, sem a szolgáltatás időszakosan

³ Gárdos István: A kölcsönszerződésekből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja, Jogtudományi Közlöny 2014. szeptember

visszatérő jellege nem akadályozza a követelés elévülésének, a kölcsönszerződés alapján a hitelező követeléseire érvényesül az elévülés kezdetére vonatkozó szabály.

100. A polgári jog általános szabályai alapján tehát a kölcsönszerződésekből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja megegyezik e követelések esedékessé válásának időpontjával. Gárdos rámutat arra, hogy „az elévülési idő fogalmilag akkor kezdődik, amikor a követelés az igény állapotába lép”, tehát akkor, amikor a követelés bíróság előtt érvényesíthetővé válik. Az elemzés szerint: „az elévülés olyan követelések esetén kizárt, amelyeknél vagy egységes, vagy pedig folyamatosan megújuló jellegüknél fogva az egyes teljesítési részletek nem válhatnak önállóan igénygyé, azaz a perjogi szabályok alapján nem lehetne bírósági úton érvényesíteni.”

101. Gárdos szerint a kamatfizetési kötelezettség azonban nem tekinthető egységes vagy folyamatos szolgáltatásnak sem, a kamat a kölcsönkapott pénz használatának ellenértéke, amelynek elévülése a tőketartozás elévülésétől függetlenül, az egyes kamatfizetési esedékességi időpontokban megkezdődik.

102. Az új elévülési szabály tehát azzal, hogy az elévülés kezdő időpontjaként a kölcsönszerződések megszűnésének időpontját jelölte meg, nem az élő hazai jogot kodifikálta, hanem a hatályos jogot megváltoztatva, új szabályt alkotott, amely a Törvény hatálya alá sorolt fogyasztói kölcsönszerződésekkel összefüggésben 10 évre visszamenőleg megváltoztatta az elévülés addig érvényesülő szabályait. Ilyen módon megbomlik a jogrendszer egysége is, mert a szerződések egy részére az általánostól eltérő elévülési szabály érvényesül, anélkül azonban, hogy a jogalkotó ennek szükségességére ésszerű magyarázatot adott volna.

103. Az 1.§ (7) bekezdése a fentiek szerint „újraértelmezett” elévülés nyugvására állapít meg újabb rendelkezést. Kimondja, hogy a (6) bekezdés szerinti követelés elévülése a Törvény hatályba lépésétől kezdődően a 3.§ (5) bekezdésében és a 4.§ (3) bekezdésében meghatározott, a későbbiekben meghozandó külön törvényben majd közlendő időpontig nyugszik.

104. Az 1.§ (7) bekezdése az elévülés *nyugvásának* kardinális jelentőségű kérdése szabályozását bizonytalan ideig, valamikor a jövőbeni bizonytalan törvényhozásra utalja: a „külön törvény” meghozatala híján nem lehetséges, hogy a felperes keresetlevelében *meghatározza igényeit*, így a 6. és 8. § szerint megindítandó perek petitumai meghatározásának egyik alapvető feltétele meghatározhatatlan: *felperes el van zárva attól, hogy kereseti kérelmét megalapozottan előterjessze.*

105. A Törvény 1. § (7) bekezdése alkotmányellenes, mert sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Másfelől ez a jogszabályi rendelkezés *a bírót* a bírói függetlenség sérelmével - a törvényhozó szándékos és a (6) és (7) bekezdésben kifejezetten deklarált tétlensége miatt - *elzárja attól, hogy felperest olyan helyzetbe hozza a per során, hogy az kereseti kérelmét teljes körűen előterjeszthesse.* Ehhez szükség lenne a bíró számára annak lehetővé tételére, hogy alperest kötelezze a szóban forgó törvények megalkotására, azonban ehhez a per *szünetelésére* lenne szükség. Ezt a lehetőséget azonban a Törvény 1. § (7) bekezdése kizárja. A Törvény 1. §

(6)-(7) bekezdése ennél fogva sérti a bírói függetlenség követelményét, tehát ez okból is alkotmányellenes.

A bírósághoz fordulás alapjogának sérelme, tisztességes eljáráshoz való jog sérelme

106. Az alkotmányos alapjogok a pénzügyi intézményt, mint jogi személyt is megilletik. Az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése kimondja: „*A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.*”. A bankot tehát megilleti az – Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében is deklarált – bírósághoz fordulás joga, amelynek értelmében: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy... valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.*”

107. A szükségesség és arányosság kritériumainak megfelelően ez az alapjog is korlátozható, de lényeges tartalmát tiszteletben kell tartani [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés]. **A bírósághoz fordulás jogának lényeges tartalmát bizonyosan kiüresíti az olyan szabályozás, amely a bíróság számára a keresetről a szabad bizonyítás elvét megsértve gyakorlatilag csak egyfajta tartalmú döntés meghozatalát teszi lehetővé, mivel kizárja, hogy a bíróság az elé vitt jogvitát saját meggyőződésének megfelelően, érdemben elbírálja.**

108. A Törvény és a 2/2014 PJE az egyoldalú szerződésmódosításról szóló szerződéses kikötésekkel kapcsolatos szabályai (4. §, 6. § és 11. §, illetve 2. pont) azzal az eredménnyel járnak, hogy az ilyen szerződéses kikötés tisztességtelenségének de facto megdönthetetlen véelmét állítják fel, és az értelmezési tartomány rendkívül szűk kijelölésével a bíróság számára – amennyiben a bíróság nem talál módot arra, hogy alkotmány-konform módon értelmezze és alkalmazza e szabályokat – csak a vélelem megdöntésére irányuló keresetet elutasító döntés meghozatalának lehetőségét biztosítják. Az így létrejött és a szabad bizonyítás elvét is sértő szabályozás a fentebb idézett tisztességes eljárás elvét önmagában is megsérti.

109. A tisztességes eljáráshoz való jog lényege, hogy garantálja az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges és az esetek többségében alkalmas bírósági eljárást. [9/1992. (I. 30.) AB, ABH 1992, 59, 64] Ennek keretében a tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli a fegyverek egyenlőségét is, ami alapján a peres feleknek egyenlő esélye és alkalma kell, hogy legyen arra, hogy tény- és jogkérdésekben véleményt formálhassanak és állást foglalhassanak. [6/1998. (III. 11.) AB, ABH 1998, 91, 95-96] Ezért a tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli, hogy a peres feleknek ésszerű lehetőségük legyen jogi álláspontjuk és az azokat alátámasztó bizonyítékok előadására. Ennek során az egyik fél nem hozható hátrányosabb helyzetbe a másikkal. A bíróságnak a felek előadásait és a felajánlott bizonyítékokat megfelelő módon értékelni és mérlegelni kell, és ezt értelemszerűen az eljárási szabályoknak biztosítaniuk kell. [19/2009. (II.25.) AB határozat, ABH 2009, 146, 15 és köv. old.]

110. A Törvény az egyoldalú szerződésmódosításról szóló szerződéses kikötés tisztességtelensége véelmének megdöntésére irányuló perben a keresetlevél beadására

devizaalapú kölcsönszerződés esetében 30 napos jogvesztő határidőt írt elő [8. § (1) bek.]. Ez a határidő önmagában véve is rövid, alkalmas volt a jogérvényesítés tényleges ellehetetlenítésére, ezért a megfelelő felkészülési idő hiánya miatt nem csak a jogállamiság elvébe ütközött, hanem már önmagában véve is megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, amely a tisztességes eljáráshoz való jogot alapvető jogként részesíti védelemben.

111. A 8. § (1) bekezdést együtt kell alkalmazni a 10. § (3) bekezdésével, amely rendkívül szűkre szabja, szélsőségesen korlátozza a bizonyítékok benyújtásának lehetőségét. Eszerint a bíró csak a tárgyaláson rendelkezésre álló bizonyítékokra, vagy a nyomban felajánlottakra vonatkozóan folytathat le bizonyítást, de ezek közül sem mindegyikre. A Törvény előírja, hogy ezeknek „alkalmasak”-nak kell lenniük arra, hogy a keresetlevélben előadottakat, vagy az alperes védekezését igazolják. **Nem kétséges, hogy az amúgy is szűkre szabott 30 napos határidő során fellelhető bizonyítékokon túlmenő, a tárgyaláson felmerülő újabb bizonyítási igénynek megfelelő bizonyítékok benyújtásának kizárása súlyosan sérti a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot** [Alaptörvény XXVIII. cikk], de sérti a bírói függetlenség alkotmányos elvét-követelményét is [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés].

112. A bizonyíték benyújtásának ahhoz a feltételhez kötése, hogy már - az egyébként csak egy ízben elhalasztható, tehát ténylegesen - az első és egyetlen tárgyaláson rendelkezésre álljanak, annak megkövetelését jelenti, hogy egyetlen tárgyalást megelőzően, vagy annak folyamatban léte alatt már előre, illetve nyomban képes legyen a felperes arra, hogy a per jövőbeli menetének és az alperes védekezésének ismerete nélkül nyújtsa be az összes lehetséges bizonyítékát. **Egy bírósági tárgyalás történései a felmerült tények, körülmények, érvek és ellenérvek függvényében értelemszerűen tesznek szükségessé további bizonyítást, aminek kizárása, jobb esetben egyetlen további tárgyalásig való lehetővé tétele azonban a maga teljes összefüggésrendszerében már nem csak a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a bírói függetlenséget sérti, hanem a jogállamiság alkotmányos követelményét: a Törvény megfosztja a peres felet bizonyítékai teljes körű előterjesztésének lehetőségétől.**

113. Az eljárás maximált időtartama [9. § (3) bekezdése] nem biztosítja sem azt, hogy a felperes érdemben előadhassa érveit és bizonyítékait, de a bíróság sincs abban a helyzetben, hogy az előadottakat érdemben megítélje, mérlegelje.

114. A per főszabályként egyetlen tárgyalási napon tárgyalandó, aminek következtében sérelmet szenved a szóbeliség és a közvetlenség.

115. Az alperes akár a tárgyalás napján benyújthatja válasziratát, amire felperesnek nincs módja reagálni, így ezzel kapcsolatos bizonyítékait sem terjesztheti elő.

116. A felperések által fizetendő illeték mértéke is arra utal, hogy a jogalkotó meg kívánta nehezíteni a perindítást. Az 5/2013. PJE 2. b) pontja szerint azokban az esetekben, amikor a per tárgya a szerződés meghatározott kikötésének az érvénytelensége, a per tárgyának értékét meg nem határozhatónak kell tekinteni. Az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránt indított perek szintén meg nem határozható pertárgy értékűnek minősülnek, sőt a közérdekű perekben a felperéseket az Itv. 5. § (1) bekezdése szerint jellemzően személyes költségmentesség illeti meg. Mindezekre

figyelemmel az ilyen perekre fizetendő illeték összege az Itv. 39. § (3) bekezdésére figyelemmel első fokon 36.000,- Ft., fellebbezési eljárásban 48.000,- Ft., felülvizsgálat esetén pedig 70.000,- Ft.

117. Ehhez képest a Törvény 8. § (7) bekezdése, 13. § (2) bekezdése és a 15. § (2) bekezdése az Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontja, a 46. § (1) bekezdése és az 50. § (1) bekezdése szerinti illeték-maximumok lerovását írja elő. Ezzel az egyébként fizetendő illeték összegének 41,6, 52 és 50 szeresének a megfizetésére kötelezik a törvényi vélelem megdöntésére kötelezett pénzügyi intézményeket. Sőt ezt az összeget a Törvény 8. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira figyelemmel kétszer fizettetik be vele, mert függetlenül attól, hogy a deviza alapú és a forint dokumentációja – az árfolyamkockázatra való utalás kivételével – szó szerint megegyezett, a pénzügyi intézményeknek két pert kell indítaniuk.

118. *Összegezve*: felperesnek nincs módja tisztességes eljáráshoz való alapjogának tartalmi elemeként a meghallgatáshoz való jogának érvényesítésére, de az eljárás nyilvánvalóan sérti a fegyverek egyenlőségének alkotmányos követelményét is. A Törvény gyakorlatilag tehát *statáriális* eljárást kodifikál úgy, hogy az Alaptörvény 54. cikkében említett *különleges jogrend* bevezetésének feltételei, ezzel az alapvető jogok korlátozásának feltételei *nem állnak fenn*.

119. A Törvény eljárási szabályai (6. pont: A polgári peres eljárás) tehát sértik az Alaptörvény 54. cikkét is, ezért ez okból is alkotmányellenesek.

Összegezés

120. Az indítványozó álláspontja szerint elsődlegesen a PJE és a Törvény *a maga egészében alkotmányellenes* a visszamenőleges hatály tilalmának megsértése, a jogbiztonság sérelme miatt. Közjogi érvénytelenség miatt alkotmányellenes a Törvény.

Másodlagosan alkotmányellenesek a PJE alábbi rendelkezései: rendelkező rész 2. és 3. pont, indokolás III. 2. és 3. pont.

Harmadlagosan alkotmányellenesek a Törvény alábbi rendelkezései: 1. § (1), (6)-(7) bekezdés, 3. §, 4. § (1) bekezdés, 6. §, 7. § (2) bekezdés, 8. § (1) bekezdés, 10. § (3) bekezdés, 11. § (1) bekezdés, 17.§, 19. §.

IV. 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezéseiről (a továbbiakban elszámolási törvény vagy Módosítás)

Az elszámolási törvény 52.§-a 25 bekezdésben módosította a 2014. évi XXXVIII. törvényt. A módosított rendelkezésekkel (a továbbiakban: Módosított törvény) kapcsolatos alkotmányossági problémákkal kapcsolatos véleményünket a következőkben fejtjük ki.

A MÓDOSÍTOTT TÖRVÉNY SZERINTI VÉLELEM SÉRTI A JOGBIZTONSÁGOT

Bevezetés

121. A Törvény 4. §-a oly módon ültette át a PJE-ben az egyoldalú szerződésmódosítás jogát szabályozó szerződési kikötéssel kapcsolatban rögzített elveket, hogy vélelmet állított fel arra, hogy a Törvény hatálya alá tartozó szerződési feltételek ezen elveknek nem felelnek meg, azaz a feltételek minden egyéb vizsgálat nélkül tisztességtelenek. Míg minden, a szerződési feltétel tisztességtelenségének megállapítására irányuló perben a tisztességtelenséget állító felet terheli a tisztességtelenség bizonyítása, addig a perbeli jogviszonyokban a jogalkotó a bizonyítási kötelezettséget és terhet megfordította. (A vélelem alaki joghatása.)

122. A vélelem utólagos előírása nem pusztán a bizonyítási terhet fordította meg. A Törvény szerint ugyanis a vizsgált kikötéseket a Törvény erejénél fogva érvénytelennek kell tekinteni, azaz azokhoz kapcsolódik az érvénytelenség elsődleges következménye: „Érvénytelen szerződésre jogosultságot alapítani és a szerződés teljesítését követelni nem lehet.”⁴ (A vélelem anyagi joghatása.)

123. Az alábbiakban arra mutatunk rá, hogy a Módosítással még nyilvánvalóbb lett a Törvény alaptörvény-ellenessége, mivel

- (a) a jogbiztonság követelményében ütköző módon, önkényesen változtatta meg, hogy mely jogviszonyok tartoznak a Törvény hatálya alá;
- (b) a jogbiztonság követelményében ütköző módon, önkényesen határozta meg, hogy milyen típusú szerződések esetén érvényesül a tisztességtelenség vélelme; és
- (c) a jogbiztonság követelményében ütköző módon, önkényesen határozta meg, hogy milyen időintervallumban érvényesül a tisztességtelenség vélelme.

124. A Törvény és a Módosítás a polgári jogban ismeretlen, zavaros fogalmakat használ az általa szabályozott jogviszony tartalmának leírására. Véleményünk szerint követhetőbb az előadásunk, ha a polgári jogban használt – a 6/2013. Polgári jogegységi határozatban is szereplő – fogalmakkal írjuk le a vizsgált jogviszonyokat. Ennek megfelelően, a pénztartozás kapcsán meg kell különböztetni a kirovó pénznemet és a lerovó pénznemet: a lerovó pénznemből annyit kell adni, amennyi megfelel a kirótt pénzösszegnek.

A Módosítás önkényesen változtatta meg a Törvény hatálya alá tartozó jogviszonyok körét

125. A Törvény hatálya a 2004. május 1. napja és 2014. július 19. napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjed ki. A Törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött

⁴ Új Ptk. 6:108. § (1) bek. Ugyanígy az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja.

deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel vált.⁵

126. A Törvény 1. § (2) bekezdése azonban a végtörlesztéssel és a fogyasztói kölcsönszerződések fedezetéül szolgáló lakóingatlanok Nemzeti Eszközkezelő által az állam javára való megvásárlásával lezárt jogviszonyokat kiveszi a Törvény hatálya alól.⁶ Ezek indokaként a Törvény miniszteri indokolása rámutatott, hogy ezekben az esetkörben nem indokolt, hogy a jogszabályban biztosított „kedvezményes lehetőséget igénybe vett fogyasztó által kötött szerződéssel lezárt jogviszonyra is kiterjedjen a törvény hatálya.”⁷

127. A Módosítás jelentősen változtat a Törvény hatályán, anélkül, hogy a változtatásnak bármilyen indokát adná.

128. A Módosítás kiterjeszti a Törvény hatályát a „valódi” devizakölcsön-szerződésekre is. A Módosítás 52. § (1) bekezdése új (1a) bekezdéssel egészíti ki ugyanis a Törvény 1. §-át, kimondva, hogy „E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül – az (1) bekezdésben foglaltakon túl – a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapúnak nem minősülő deviza hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha azt az (1) bekezdésben meghatározott időpontok között kötötték, és annak részévé a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel vált.” A Módosítás alapján sem egyértelmű, hogy ténylegesen milyen szerződés „deviza alapúnak nem minősülő deviza” kölcsönszerződés. Figyelembe véve azt, hogy az új (1a) bekezdés nem utal vissza a Törvény 3. § (1) bekezdésére – tehát az árfolyamrésre –, ezért úgy értelmezzük, hogy az itt szabályozott szerződések alatt azokat kell érteni, amelyek effektivitási kikötést tartalmaznak, tehát amelyek esetében mind a kirovó, mind a lerovó pénznem ugyanaz a deviza. A módosított Törvény 1. § (1) és (1a) bekezdései szerint tehát a hatálya alá az a szerződés tartozik, amelyben

- (a) a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem forint;
- (b) mind a kirovó, mind a lerovó pénznem forint; vagy
- (c) mind a kirovó, mind a lerovó pénznem ugyanaz a deviza.

129. A fenti 128. pontban kifejtettek szerint nem tartozik a módosított Törvény hatálya alá az a szerződés, amelyben

⁵ Törvény 1. § (1) bek.

⁶ „Az e törvényben foglalt szabályokat nem kell alkalmazni azokra a fogyasztói kölcsönszerződésekre, amelyek teljesítésére irányuló kötelezettség megszűnt

a) végtörlesztés következtében (a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 200/B. §-ban foglaltak szerint), vagy

b) e törvény hatálybalépése előtt a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. törvény alapján a fogyasztói kölcsönszerződés fedezetéül szolgáló ingatlanok az állam által történő megvásárlása következtében.”

⁷ A Törvény 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

- (a) a kirovó pénznem forint, a lerovó pénznem deviza; és
- (b) a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem pedig egy másik deviza.

130. Felülírja a Módosítás azt is, hogy tárgyük szerint mely szerződések nem tartoznak a Törvény hatálya alá, ezzel eddig a Törvény hatálya alól kivett szerződéseket a Törvény hatálya alá utalva, ugyanakkor eddig a Törvény hatálya alá tartozó szerződéseket a Törvény hatálya alól kivéve. A Törvénynek a Módosítás 52. § (2) bekezdésével módosított 1. § (2) bekezdése szerint a Törvény hatálya a) a hitelkártyához vagy fizetési számlához kapcsolódó és b) az állami kamattámogatással nyújtott lakáscélú forint alapú kölcsönszerződésre nem terjed ki. A végtörlesztéssel és a fogyasztói kölcsönszerződések fedezetéül szolgáló lakóingatlanok Nemzeti Eszközkezelő által az állam javára való megvásárlásával lezárult, eddig a Törvény hatálya alól kivett jogviszonyok e módosítás következtében a Törvény hatálya alá tartoznak.

131. A Módosítás 52. § (1)–(2) bekezdése nem pusztán azért alaptörvény-ellenes, mert minden ésszerű indok híján, önkényesen változtatja meg a Törvény hatálya alá tartozó jogviszonyokat, hanem azért is, mert ezt visszaható hatállyal teszi. A Törvény megdönthető vélelmet állított fel a hatálya alá tartozó kikötések esetében, azzal, hogy a vélelem megdöntése jogvesztő határidőben benyújtott keresettel lehetséges. Mivel a keresetindítás jogvesztő határideje már eltelt, a Módosítás által a Törvény hatálya alá utalt szerződésekben alkalmazott kikötések esetében a vélelem megdöntése már nem lehetséges, ezek esetében a vélelem eleve megdönthetetlen.

A Módosítás önkényesen határozta meg, hogy milyen típusú szerződések esetén érvényesül a tisztességtelenség vélelme

132. A Törvény 4. § (1) bekezdése a Törvény hatálya alá tartozó valamennyi jogviszonyra vonatkozóan úgy rendelkezett, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés. A Módosítás e szabályozási megoldáson jelentősen változtat.

133. A Módosítás 52. § (10) bekezdése úgy módosítja a Törvény 6. §-át, hogy „A forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések vagy az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.” E szerződések esetén a felügyeleti és fogyasztóvédelmi jogkörében eljáró Magyar Nemzeti Bank az MNB törvény 27. alcímében foglalt ellenőrzési eljárást folytathatja le, és 2015. február 14. és február 28. között – ha szükségesnek találja – hivatalból közérdekű keresettel pert indíthat. A miniszteri indokolás szerint „az eltérő szabályozást indokolja, hogy ekkor lépett hatályba a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény azon módosítása, amely a korábbinál szigorúbb feltételeket szabott a pénzügyi intézmények számára a szerződésmódosítások tekintetében, és főszabályként kimondta a fogyasztó számára kedvezőtlen egyoldalú

szerződésmódosítás tilalmát.” A Módosítás szabálya önkényesen határozza meg azon szerződések körét, amelyre a Törvény 4. §-a szerinti vélelem nem vonatkozik.

134. A Törvény hatálya alá a Módosítás 52. § (1) bekezdése alapján háromféle kölcsön-, illetve lízingszerződés tartozik: (a) a forint, (b) a deviza és (c) a deviza alapú. Ezen szerződések között az általános szerződési feltételeknek az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó kikötései tisztességességével kapcsolatban semmilyen releváns különbség nincs. A perbeli általános szerződési feltételek változatlan formában részeivé váltak a deviza alapú kölcsönszerződések mellett a forint és a deviza szerződésekre is. A felperes tehát nem egyszerűen azonos tartalmú szerződési feltételeket alkalmazott a Törvény hatálya alá tartozó, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemek szempontjából különböző kölcsönszerződéseire, hanem ugyanazokat a kikötéseket alkalmazta.

135. A Módosítás következtében tehát a jelen perben vizsgált kikötésekre a Törvény hatálya alá tartozó, a kirovó és a lerovó pénznemek szempontjából három szerződéstípus közül egy esetében (a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem forint) vélelmezni kell a tisztességtelenséget, míg ugyanezen rendelkezés esetén ilyen vélelem a másik két szerződéstípus esetében (a kirovó pénznem is és a lerovó pénznem is forint, továbbá a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem ugyanez a deviza) nem érvényesül. (Mivel nem tartoznak a Törvény hatálya alá, ezért a vélelem értelemszerűen a fenti 129. pontban bemutatott két szerződéstípusra sem vonatkozik.) Azaz, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemektől függően lehetséges összesen öt szerződéstípus közül a törvényi vélelem egyre vonatkozik, a többi négyre nem. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy mivel függetlenül attól, hogy mi volt a kirovó és lerovó pénznem azonosak az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó ÁSZF rendelkezések, valamint a jogalkotó által indoklásként hivatkozott jogszabályváltozásnál sem volt ennek jelentősége, így nem lehetett a jogalkotó szándéka a megkülönböztetés. Amennyiben azt feltételezzük, hogy nem ez volt a jogalkotói szándék és nincs jogi indoka a pénznemektől függő szerződéstípusok megkülönböztetésének, úgy az érintené a folyamatban lévő pereket, ez esetben az ítélet nem terjedhetne ki a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ekre, illetve ÁSZF módosításokra, mivel ezek vonatkozásában nem kell vélelmezni a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.

136. A Törvény szerint indítható per absztrakt normakontroll, a tárgya kizárólag annak vizsgálata, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötés megfelel-e a Törvényben meghatározott hét elvnek. A per absztraktságából következően a keresetről való döntés szempontjából teljesen közömbös, hogy a perbe hozott kikötés milyen, az adott jogviszonyt szabályozó egyéb szerződési feltételek között szerepel. A keresetről való döntés szempontjából kizárólag annak van jelentősége, hogy a perbe vitt kikötés megfelel-e a hét elvnek. A módosított Törvény szerint ugyanaz a rendelkezés nem felel meg a hét elvnek, ha olyan kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé, amelyben a kirovó pénznem deviza és a lerovó pénznem forint, ugyanakkor ez a vélelem nem létezik, ha bármilyen más kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé. A módosított Törvény szerint az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötés tisztességességét kizárólag az dönti el, hogy az adott kölcsön-, vagy lízingszerződésben mi a kirovó és a lerovó pénznem. Véleményünk szerint ez teljesen önkényes differenciálás a jogviszonyok között, ami nem felel meg sem az Alaptörvénynek, sem az Irányelv szabályainak, sem a Ptk. rendelkezéseinek.

137. Az Irányelv szabályainak egyebek mellett azért sem felel meg a szabályozás, mert a minden egyéb szempontból azonos helyzetben lévő fogyasztók között minden releváns különbség nélkül különbséget tesz: annak a fogyasztónak a szerződésében tisztességtelennek minősül a kikötés, akivel kötött szerződésben a forintban lerovandó fizetési kötelezettség devizában van kiróva, minden más fogyasztó szerződésében a kikötés viszont nem tisztességtelen.

138. Ez az ellentmondás arra is rávilágít, hogy nem lehet meghatározni a Törvény alapján, hogy ha ugyanaz az általános szerződési feltétel irányadó a Törvény hatálya alá tartozó valamennyi szerződésre (továbbá a Törvény hatálya alá nem tartozó további két szerződéstípusra is), akkor a perben hozott ítélet jogereje mennyiben terjed ki a forint, a deviza és a deviza alapú szerződésekre.

A Módosítás önkényesen határozta meg, hogy milyen időintervallumban érvényesül a tisztességtelenség vélelme

139. A Módosítás 52. § (10) bekezdése szerint „A forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések vagy az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.” A fentiekben rámutattunk, hogy a fizetési kötelezettsége kiróvó és lerovó pénzneme szerinti megkülönböztetés önkényes. Az alábbiakban arra is rámutatunk, hogy a Módosításban megjelölt időintervallum is önkényes.

140. A Módosítás idézett miniszteri indokolása szerint a Hpt. 2010. november 27-én hatályba lépett szabályaira tekintettel változtatott a Törvény rendelkezésein.

141. 2010. november 27-én lépett hatályba a Hpt. 210/A. §-a⁸, amely az alábbiak szerint rendelkezett:

„210/A. § (1) Fogyasztóval kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésre vagy pénzügyi lízingszerződésre a 210. § (3)–(5) és (11) bekezdésétől eltérően a (2)–(4) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés a pénzügyi intézmény által az ügyfél számára kedvezőtlenül – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem módosítható.

(3) A (2) bekezdésbe ütköző szerződésmódosítás semmis.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés a pénzügyi intézmény által az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamat tekintetében, kormányrendeletben meghatározott esetekben, feltételekkel és módon módosítható, amennyiben azt a jegybanki alapkamat, a refinanszírozási kamatlábak, a pénzügyi indexek, a hitelező

⁸ Megállapította az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 3. § (1) bek.

lekötött ügyfélbetétei kamatának változása, a szabályozói környezet, illetve a hitelkockázat kormányrendeletben meghatározott változása indokolja.

(5) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés esetében a szerződés felmondását követő kilencvenedik napot követően a pénzügyi intézmény a fogyasztó nem teljesítése miatt késedelmi kamatot, költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel a felmondás napját megelőző napon érvényes ügyleti kamatot és kezelési költséget meghaladó összegben.

(6) Amennyiben az (1) bekezdésben meghatározott szerződés deviza alapú, és a szerződés a szerződés felmondása bekövetkezésekor a fennálló tartozás összegének forintban történő meghatározását írja elő, az (5) bekezdést azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a szerződés felmondását követő kilencvenedik napot követően a pénzügyi intézmény a fogyasztó nem teljesítése miatt, a felmondás napján érvényes ügyleti kamatot és kezelési költséget meghaladó mértékű késedelmi kamatot, költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.”

142. A Hpt. ugyancsak 2010. november 27-én hatályba lépett egyéb módosításai az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötések Törvényben meghatározott elveknek való megfelelése szempontjából irrelevánsak.⁹

143. Önkényes a Módosítás a 2010. november 27–2014. július 19. közötti időintervallum meghatározásával, mind a kezdő, mind a végső időpont vonatkozásában.

144. A kezdő időpont meghatározása során a jogalkotó nem volt tekintettel arra, hogy a Hpt. 234/A. § (1) bekezdés c) pontja alapján a Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdését a módosítás hatálybalépését megelőzően kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésre vagy pénzügyi lízingszerződésre is alkalmazni kell.¹⁰ A módosított rendelkezések a módosítás előtt létrejött és még fennálló jogviszonyoknak is részévé váltak, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés ennek megfelelő módosítására sor került, vagy sem. Ugyanez a helyzet a módosítás hatályba lépése után keletkezett jogviszonyokra: ezeknek is részévé váltak a módosított rendelkezések, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés megfelelt a jogszabálynak, vagy sem. Tehát a módosítás hatályba lépését követően teljesen azonos rendelkezések szabályozzák a kölcsön-, és a pénzügyi lízingszerződés alapján létrejött jogviszonyt függetlenül attól, hogy a szerződésben milyen kikötés szerepel. Ebből következően a módosítás hatályba lépése semmilyen különbséget sem eredményezett a módosítás hatályba lépése előtt és az ezt követően létrejött jogviszonyok között, ami miatt a módosított Törvény által alkalmazott megkülönböztetés teljes mértékben önkényes.

145. A végső időpont tekintetében arra nem volt tekintettel a jogalkotó, hogy Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdéseit a 2011. évi CXLVIII. törvény 8. §-a 2012. április 1-jével hatályon kívül helyezte. Ha tehát a jogalkotó valóban a Hpt. 210/A. §-át tekintette relevánsnak, akkor nincs

⁹ A módosítás szabályozta még a devizában kirótt tartozásnak a forintra való átszámítása során alkalmazandó árfolyamot (a Hpt. 200/A. §-át megállapító 1. §) és a hitel és kölcsönszerződések általános szerződési feltételének kötelező tartalmát, ami kizárólag annyiban tár el a korábban hatályos szabályozástól, hogy előírja az átszámítás szabályainak szerepeltetését (a Hpt. 209. §-át módosító 2. §).

¹⁰ Ami a Hpt. 234/A. § (2) bek. szerint akár a szerződési feltételek módosításával is történhetett.

ésszerű indoka annak, hogy a rendelkezés hatályon kívül helyezése a tisztességtelenségi vélelmet miért nem érinti.

146. A Hpt. 210/A. §-a, ahogy az (1) bekezdéséből világosan kitűnik, csak a lakáscélú kölcsönökre vonatkozik, mégpedig minden egyéb szűkítés nélkül, ebből következően a deviza alapú lakáscélú kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre is.

147. Ha a módosítás hatályba lépése okozna is bármilyen különbséget a hatályba lépése előtt létrejött és a hatályba lépése után létrejött jogviszonyok között, a különbség csak a módosítás tárgyi hatálya alá eső szerződések, azaz a lakáscélú szerződések esetében létezhetne. Az egyéb szerződésekre ugyanis a módosítás hatálya nem terjedt ki. Ebből következően a szabályozás amiatt is önkényes, hogy a módosítás által semmilyen módon sem érintett jogviszonyok esetében is különbséget tesz a módosítás hatályba lépése előtt és az azt követően létrejötték között. Ha a jogalkotó úgy értékeli, hogy a Hpt. 210/A. §-a mellett nem indokolt a vélelem fenntartása, akkor a vélelem a deviza alapú szerződések tekintetében is indokolatlan. E körben is önkényes tehát a különbségtétel.

A Törvény új szabályai sértik a jogbiztonságot, ezért alaptörvény-ellenesek

148. A Törvény sérti a jogállamiság és a jogbiztonság elvét. A Törvény szabályai a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütköznek, eljárási garanciáktól fosztják meg a feleket, valamint sértik az egyértelműség, a kiszámíthatóság és az előreláthatóság követelményét. A Módosítás szabályai alátámasztják fentieket.

149. A jogalkotót széles körű diszkréció illeti meg a jogviszonyok szabályozása során. Ennek alapvető korlátját jelenti azonban a jogállamiság nélkülözhetetlen elemét jelentő jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság már közvetlenül a rendszerváltást követően rámutatott, hogy „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.”¹¹ „Az Alkotmánybíróság elvi élel mutat rá arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság – amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme – megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon.”¹²

150. Ahogy arra Sólyom László rámutatott, „a jogbiztonság [...] azt a tartalmi követelményt is támasztja, hogy ne kerülhessen sor önkényes döntésekre. [...] Általában is megállapítható, hogy a törvényhozói vagy jogalkalmazói önkény a jogállammal nem fér össze.”¹³

¹¹ 9/1992. (I. 30.) AB.hat.

¹² 26/1992. (IV. 30.) AB hat.

¹³ 35/1994. (VI. 24.) AB hat.

151. A fentiekben részletesen igazoltuk, hogy a Módosítás szabályozása önkényes mind a Törvény hatálya alá tartozó szerződések, mind pedig a vélelem fennállására, illetve fenn nem állására vonatkozó időszakok meghatározása tekintetében. A szabályozás világosságának hiánya és önkényessége a Módosítás 52. §-ának az alaptörvény-ellenességét is eredményezi.

V. Közjogi érvénytelenség

152. A Törvény megalkotása során – amint azt az Európai Központi Bank CON/2014/59 számú véleménye¹⁴ igazolja – törvényhozási eljárási mulasztás történt: a jogalkotó megsértve – az uniós jogot – nem konzultált megfelelően az Európai Központi Bankkal. Az EUM 127. cikk (4) bekezdése azt mondja ki, hogy „(4) Az Európai Központi Bankkal konzultálni kell: ... a nemzeti hatóságok részéről az Európai Központi Bank hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban a Tanács által a 129. cikk (6) bekezdésében megállapított eljárásnak megfelelően meghatározott kereteken belül és feltételek mellett...”. Az EUM 282. cikk (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „(5) Az Európai Központi Bankkal konzultálni kell a hatáskörébe tartozó valamennyi uniós jogi aktusra irányuló javaslattal, továbbá valamennyi nemzeti jogszabálytervezettel kapcsolatban, és a hatáskörébe tartozó területeken véleményt terjeszthet elő”. A konzultációs kötelezettséget a 98/415/EK határozat is előírja. A konzultációs kötelezettség teljesítéséről az EKB már 2005-ben egy tájékoztatót tett közzé¹⁵, hogy megkönnyítse a tagállamok dolgát a konzultációs folyamatban. Az EKB-nak azonban mindezen jogosultságai ellenére nem volt lehetősége arra, hogy véleményét a Törvény tervezetének parlamenti tárgyalását megelőzően kifejtse, sőt a módosítási javaslatok véleményezésére egyáltalán nem volt lehetősége, csupán utólag véleményezhette a már elfogadott Törvényt.

153. Ez – amint a vélemény kifejti – az uniós jog megsértése, és mint ilyen, sérti az Alaptörvény E) cikkét is, ezért alkotmányellenes a törvényhozási eljárás során elkövetett mulasztás miatt maga a Törvény megalkotása. Minthogy a konzultáció elmulasztása nemzetközi szerződés: az EUMSZ 127. cikke (4) bekezdésének, valamint 282. cikk (5) bekezdésnek megsértését is jelenti, sérelmet szenved az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése is, amely a magyar jogrendszernek a nemzetközi joggal való összhangja követelményét írja elő. Ennek megfelelően a törvény közjogi érvénytelenségben szenved, ezért alkotmányellenes.

154. A 30/2000 (X.11.) AB határozat szerint „A jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárás szabályainak megsértése a döntés közjogi érvénytelenségét eredményezheti. Ellenkező esetben maga a demokratikus rendszer veszíti el legitimációját. ... Amennyiben pedig külön törvény ír elő konkrét és intézményesített véleménykérési kötelezettséget, akkor annak

¹⁴ www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/hu_con_2014_59_f_sign.pdf

¹⁵ A Tájékoztató tartalmazza a 98/415/EK határozat szövegét is. Magyar nyelvi változat nem áll a rendelkezésre. Angol nyelven letölthető:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/guideconsultationecb2005en.pdf>; Német nyelven letölthető: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/guideconsultationecb2005de.pdf>

elmulasztása olyan, a jogalkotási eljárásban elkövetett súlyos szabálytalanságnak minősülhet, amely adott esetben a jogállamiság alkotmányos követelményét közvetlenül veszélyezteti, és a törvénysértő módon alkotott jogszabály közjogi érvénytelenségét eredményezheti.”

Nem kétséges, hogy a törvény megalkotása során nem tették lehetővé az Európai Központi Bank számára, hogy a magyar törvények által konstituált uniós tagságunkból következő, uniós jogszabályban előírt véleményezési jogával éljen. A véleményt az Európai Központi Bank csak a már elfogadott törvény alapján, utólag tudta kialakítani, vagyis a magyar jogalkotó ezt a szervet elzárta az egyébként őt az uniós jog alapján még a törvény elfogadása előtti eljárásban megillető véleményezési jogtól.

155. Minderre tekintettel a törvény közjogilag érvénytelen, mivel elfogadásának módja sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság alkotmányos elvét, valamint az uniós tagságunkból fakadó kötelezettségeink teljesítését előíró E), és a nemzetközi joggal való összhang biztosítását alkotmányos garanciaként előíró Q) cikket.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A jelen beadványban felsorolt érveinkkel nem csupán a 2/2014. PJE és a 2014. évi XXXVIII. törvénynek az Alaptörvénnyel való összeférhetetlenségét kívántuk bizonyítani, hanem azt is, hogy a Törvény alkalmazásával a bírói függetlenségbe és a jogállamiság eszméjébe vetett állampolgári bizalom is meggyengülhet.

Budapest, 2014. október 13.

